

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Patrik Půlpán

**Řízení o soudním prodeji zástavy
a jeho vybrané problematické aspekty**

Diplomová práce

Olomouc 2022

Čestně prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci Řízení o soudním prodeji zástavy a jeho vybrané problematické aspekty vypracoval samostatně a citoval jsem všechny uvedené zdroje.

V Olomouci dne 13.5.2022

Patrik Půlpán

Chtěl bych zde tímto poděkovat JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky, které mi vždy ochotně poskytla.

Seznam použitých zkratk

AdvT	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)
AZ	zákon č. 85/1996 Sb. o advokacii
CSP	zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů
č. j.	číslo jednací
EP	zákon č. 233/1995 Z. z. Exekučný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
násl.	následující
Listina	usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
ObčZ.	zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
odst.	odstavec
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky
SIObčZ.	zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník ve znění pozdějších předpisů
Sp. zn.	spisová značka
VeřDr	zákon č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách ve znění pozdějších předpisů
ZPKT	zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb. O zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů
z.ř.s.	zákon č. 292/2013 Sb. O zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam použitých zkratek	4
1. Úvod	7
2. Zástavní právo a způsoby jeho realizace	10
3. Zástava	11
4. Základní charakteristika řízení o soudním prodeji zástavy	11
5. Příslušnost soudu	14
6. Účastenství	17
6.1. Navrhovatel – Zástavní věřitel	17
6.1.1. Procesní nástupnictví na straně zástavního věřitele	18
6.2. Zástavní dlužník	21
6.2.1. Procesní nástupnictví na straně zástavního dlužníka	21
6.3. Vedlejší intervence	22
7. Návrh na zahájení řízení	23
8. Jednání	23
8.1. Příprava jednání	24
8.1.1. Institut kvalifikované výzvy	24
8.1.2. Institut přípravného jednání	24
8.1.3. Jednání	25
9. Dokazování	26
10. Rozhodnutí	32
10.1. Základní charakteristika rozhodnutí	32
10.2. Závaznost rozhodnutí	33
10.3. Náklady řízení	34
11. Komparace se slovenskou právní úpravou	38
12. Závěr	40
Bibliografie	43

Monografie a komentáře	43
Právní předpisy	43
Rozhodnutí	43
Abstrakt	45
Abstract.....	46
Klíčová slova	47
Key words.....	48

1. Úvod

Kvalifikační práce je zaměřena na analýzu řízení o soudním prodeji zástavy ve smyslu ust. § 353a a násl. ZŘS a jeho vybrané problematické procesní aspekty. I přes to, že právní úprava řízení o soudním prodeji zástavy se v českém právním prostředí objevuje v zásadě nezměněné podobě od 1. 1. 2001¹, tedy právní úprava řízení o soudním prodeji zástavy má v době publikace kvalifikační práce za sebou více než jednadvacetiletou aplikační praxi, není možné právní úpravu řízení o soudním prodeji zástavy hodnotit jako jednoznačnou a nespornou². Je třeba ji hodnotit kriticky, jelikož vyvolává otázky, o nichž se pře široká odborná veřejnost a stále na tyto otázky hledá jednoznačnou odpověď.

Cílem práce je analyzovat materii právní úpravy řízení o soudním prodeji zástavy jako takovou, vybrat a pojmenovat některé její problematické aspekty, a ty se pak následně pokusit podrobně vysvětlit. Nadále se zaměřit na syntézu závěrů odborné literatury a judikatury a tu následně kriticky hodnotit, přinést autorův pohled na vybrané problematické aspekty. Lze shrnout, že cílem práce je za pomoci výše uvedeného, zejména pak analýzy parciálních problémů úpravy řízení o soudním prodeji zástavy odpovědět na otázku, zda úprava řízení o soudním prodeji zástavy může obstát v kontextu práva na spravedlivý proces³.

Autor pak klade důraz na problematické aspekty jako je charakter samotného řízení (zda se jedná o řízení sporné event. nesporné povahy), pojetí účastenství (zda je třeba chápat pojetí účastenství jako materiální nebo formální a procesní nástupnictví na straně jednotlivých účastníků řízení), příprava jednání (kvalifikovaná výzva, přípravné jednání), jednání, dokazování (se zaměřením na míru důkazní a ústavněprávní konotace, zejména pak rovnost zbraní účastníků řízení), rozhodnutí ve věci samé (zejména pak účinky rozhodnutí, vykonatelnost a rozhodnutí o nákladech řízení) a další.

Autor k datu odevzdání kvalifikační práce nenalezl žádnou jinou kvalifikační práci, která by se věnovala výhradně řízení o soudním prodeji zástavy jako takovému. Je nutné konstatovat, že v současné době existuje několik kvalifikačních prací, v nichž se autoři zabývají zástavním právem s důrazem na jeho realizační funkci, kde vždy část práce procesním aspektům autoři věnují⁴. Odborná literatura, zejména pak komentářová, je k dané problematice, dle názoru

¹ Do textu OSŘ byla právní úprava soudního prodeje zástavy přidána novelou, zákonem č. 30/2000 Sb., která nabyla účinnosti k 1. lednu 2001.

² tzn. nevyvolávající spory o výklad právních norem a problémy při aplikaci právních norem v praxi

³ Právo na spravedlivý proces je upraveno zejména v čl. 36 odst. 1 Listiny.

⁴ V pracích se objevují kapitoly, v nichž se autoři řízení o soudním prodeji zástavy věnují, nicméně jejich analýza není nikterak rozsáhlá.

autora, dostatečně rozsáhlá, avšak v mnohých závěrech se autoři jednotlivých komentářů rozcházejí. Je proto třeba se těmto různým názorům detailněji věnovat a vymezit se k dílčím závěrům autorů a jejich správnosti.

Autor ve své práci pracuje s judikaturou Nejvyššího soudu České republiky, Ústavního soudu České republiky, kterou považuje za dostatečně rozsáhlou⁵, avšak nekonzistentní a navzájem si odporující. Nadále pracuje s judikaturou obecných soudů, za účelem toho, že chce demonstrovat aktuální judikaturní praxi se zaměřením na rozhodování o nákladech řízení a právě judikatura obecných soudů má dle autora největší vypovídací hodnotu o každodenní aplikační a judikaturní praxi.

Autor práce na tomto místě zdůrazňuje, že při analýze judikatury a konstrukci vlastních názorů vychází kromě judikatury, která byla přijata po účinnosti ZŘS⁶, v němž je aktuálně řízení o soudním prodeji zástavy upraveno, i z judikatury soudů, která byla vydána před 1. 1. 2014, tedy před účinností ZŘS, vycházejí při tom z toho, že řízení o soudním prodeji zástavy bylo před účinností ZŘS upraveno v ust. § 200y a §200z OSŘ téměř totožně, a tak dle názoru autora nic nebrání užití i takové judikatury, pokud tato dostatečně koreluje s právní úpravou ve hmotném i procesním právu.

Kromě judikatury autor pracuje také s aktuální právní úpravou⁷, zejména pak s ZŘS, OSŘ, a ObčZ, právními monografiemi, komentářovou literaturou, zahraniční literaturou, ale také zahraniční právní úpravou.

V rámci výkladu právních norem autor aplikuje zásadně objektivně-teleologický výklad, nadále pak systematický výklad a jazykový výklad. Interpretace právních norem probíhá v intencích *de lege lata*, neboť autor není schopen ovlivnit přípravu nové legislativy.

Autor práce se převážně orientuje na procesně právní úpravu, avšak ji bude nutně zasazovat do kontextu hmotně právních norem, za účelem co nejkomplexnějšího uchopení problematiky. Jelikož procesní právo jako takové je nástrojem realizace hmotného práva, respektive má k tomuto funkční vazby spočívající k poskytnutí odpovídajícího formálního zázemí realizace hmotněprávních norem, a tak z něj musí vycházet.

V úvodu práce se autor krátce věnuje zástavnímu právu jako takovému, vymezení pojmu zástava a způsobu realizace zástavního práva.

⁵ rozsah judikatury odpovídá skutečnosti, že právní úprava má za sebou více než jednadvacetiletou existenci v zásadě shodné podobě.

⁶ tedy po 1. 1. 2014

⁷ práce vychází ze stavu právní úpravy k 10. 5. 2022

V závěru pak autor provádí komparaci českého právního řádu a slovenského právního řádu. Autor porovnává přístup k realizaci zástavního práva soudním prodejem zástavy (v případě českého právního řádu) a postupem klasického nalézacího řízení (v případě slovenského právního řádu).

Text práce obsahuje 12 kapitol včetně úvodu a závěru, které se pak nadále dělí do dílčích podkapitol dle tematických celků.

2. Zástavní právo a způsoby jeho realizace

Zástavní právo je věcné právo k věci cizí⁸ upravené v § 1309 a násl. ObčZ., jehož hlavním účelem je ochrana věřitele pro případ, že by dluh, zajištěný zástavním právem, nebyl dobrovolně, řádně a včas dlužníkem plněn. Zástavní právo je akcesorické povahy, zástavní právo tedy není samostatným institutem. Nelze jej oddělit od závazku, který utvrzuje a bez takového závazku nemůže platně vzniknout a ani trvat. Institut zástavního práva má ve své podstatě dvě hlavní funkce, a to funkci zajišťovací a funkci uhrazovací.

Zajišťovací funkci zástavního práva je možné chápat tak že, zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka řádně a včas splněna.

Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele řádně a včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka.⁹

Jakmile se dluh stane splatným, zástavnímu věřiteli, jehož pohledávka nebyla dobrovolně, řádně a včas uspokojena nebo byla uspokojena jen částečně, vzniká právo na realizaci zástavního práva, tedy právo se uspokojit z výtěžku zpeněžení předmětné zástavy. Hmotněprávní postup realizace zástavního práva je upraven v ust. § 1359 a násl. ObčZ. Zástavní věřitel může zástavní právo realizovat některým z níže uvedených způsobů:

- *způsobem, na kterém se písemně dohodl se zástavcem, popřípadě zástavním věřitelem (takovým způsobem může být například prodej zástavy přímo zástavním věřitelem),*
- *z výtěžku zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě (§ 36 a násl. VeřDr a § 33 ZPKT, pokud je pohledávka zajištěna zástavním právem k cennému papíru, kdy i na veřejnou dražbu cenného papíru se vztahuje přiměřeně VeřDr, nestanoví-li zákon jinak),*
- *z výtěžku zpeněžení zástavy při jejím prodeji nařízením v řízení dle § 353a a násl. ZŘS.¹⁰*

Volba, jakým konkrétním způsobem¹¹ se zástavní věřitel ze zástavy uspokojí, je jen v jeho moci. Je také zpravidla možné a zcela legitimní, aby se zástavní věřitel domáhal souběžně uspokojení své pohledávky po obligačním dlužníku a zástavním dlužníku (zástavci). Stejně tak

⁸ iura in re aliena

⁹ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. 21 Cdo 2326/2012

¹⁰ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. 2. vydání, Praha C. H. Beck, 2020, s. 689

¹¹ z výše uvedených způsobů realizace zástavního práva

je ponecháno na vůli zástavního věřitele v případě mnohosti zástav, u které (event. kterých) z nich bude zástavní právo realizovat. Není možné, aby postup zástavního věřitele, jímž navyšuje pravděpodobnost svého uspokojení, byl hodnocen jako rozporný s dobrými mravy. K tomu se také vyjádřil Nejvyšší soud: „*Je zcela ponecháno na vůli zástavního věřitele, zda se bude domáhat uspokojení zajištěné pohledávky po dlužníkovi ze zajištěné pohledávky nebo po zástavním dlužníku, stejně jako to, kterou z více zástav si vybere k realizaci svého práva. Postup zástavního věřitele, který podá žalobu na soudní prodej zástavy proti zástavnímu dlužníku – zástavci, proto nemůže být v rozporu s dobrými mravy*”.¹²

3. Zástava

Zástavou dle ust. § 1310 ObčZ. může být každá věc, s níž lze obchodovat.¹³ Legální definici pojmu „věc“ nalezneme v ust. § 489 a násl. ObčZ., kdy zákon věc v právním smyslu definuje jako: „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*“. Zástavou se tak může stát věc nemovitá, movitá, hmotná i nehmotná. Obecně je možné pro stejný dluh zastavit několik věcí (toto je nanejvýš vhodné, za situace, kdy jedna věc není dostatečnou zástavou vzhledem k utvrzovanému dluhu), občanský zákoník umožňuje pro stejný dluh zastavit i několik věcí vespolek, tuto situaci označujeme jako vespolečné zástavní právo.¹⁴ Typickými zástavami, u nichž ze zástavní věřitelé domáhají uspokojení svých pohledávek v řízení o soudním prodeji zástavy, jsou věci nemovité (zastavěné plochy a nádvoří, zemědělské pozemky, které se dále dělí na: ornou půdu, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalý travní porost, lesní pozemky, vodní plochy), z věcí movitých například automobily, výrobní zařízení nebo cenné papíry a z věcí nehmotných pak ochranné známky, užité vzory a patenty.

4. Základní charakteristika řízení o soudním prodeji zástavy

Jak již bylo naznačeno výše, řízení o soudním prodeji zástavy představuje jednu ze zákonem aprobovaných možností realizace zástavního práva, tedy možností uspokojení pohledávky zástavního věřitele z výtěžku zpeněžení zástavy¹⁵, která vychází z hmotně právní úpravy obsažené v ust. § 1359 a násl. ObčZ.

¹² Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2326/2012

¹³ z čehož rezultuje, že způsobilou zástavou nemohou být věci, které odborná veřejnost označuje jako „res extra commercium“

¹⁴ srov. ust. § 1345 ObčZ.

¹⁵ resp. až do výše výtěžku zpeněžení zástavy. Za předpokladu, že zajištěná pohledávka převyšuje výtěž zpeněžení. Zbytek svého nároku pak musí zástavní věřitel uplatnit po obligačním dlužníkovi.

Řízení o soudním prodeji zástavy je řízení, které nemá ve své podstatě v českém právním řádu obdoby, jednak pro striktně formální přístup soudu k řízení (zejména pak k dokazování), výrazné omezení možnosti obrany dlužníka proti tvrzeným rozhodným skutečnostem, ale i povaze rozhodnutí a problematice rozhodnutí o nákladech řízení. V obecné podobě je možné konstatovat, že se jedná o řízení nalézací, jehož účelem je bez zbytečných průtahů a složitého dokazování umožnit zástavnímu věřiteli, aby bylo v jeho prospěch vydáno deklaratorní rozhodnutí, jímž se nařizuje soudní prodej zástavy, a které je zároveň exekučním titulem. Tento aspekt řízení bude dále analyzován níže, již na tomto místě je však nezbytné zdůraznit, že právě tento charakter řízení o soudním prodeji zástavy je jeho nejdůležitějším charakterem, respektive prvkem, který jej nejvíce definuje.

Řízení o soudním prodeji zástavy je systematicky zařazeno do Hlavy 4¹⁶, Dílu 8 ZŘS, jedná se tedy o ust. § 353a a násl. ZŘS. Jedná se o řízení nalézací. Spor se však vede o povahu daného řízení, tedy zda se jedná o řízení sporné či nesporné povahy. Určení charakteru řízení pak není pouze akademickou polemikou, ale má vliv na pojetí řízení jako takového a je rozhodný pro výklad právních norem procesního práva, pro něž je právě charakter řízení rozhodný.

Autor práce se domnívá, že řízení o soudním prodeji zástavy vykazuje převážně znaky sporného řízení. O závěru autora o sporné povaze řízení o soudním prodeji zástavy, svědčí zejména to, že řízení lze zahájit pouze na návrh¹⁷, v řízení se neuplatní zásada vyhledávací, nýbrž zásada projednací¹⁸, do značné míry se v řízení projevuje také zásada formální pravdy. (k tomu více v kapitole 9. Dokazování).

Pro spornou povahu řízení o soudním prodeji zástavy také svědčí jeho účel. K diferenciaci mezi sporným a nesporným řízením na základě účelu daného řízení se vyjadřuje např. Lavický: „Zatímco sporné řízení slouží k tomu, aby byla poskytnuta ochrana právní sféře, do níž již bylo zasaženo, nesporné řízení má funkci preventivní: má za úkol předejít porušení práv v budoucnu. Podle jiného názorového proudu je rozhodujícím kritériem povaha soudního rozhodnutí: má-li rozhodnutí povahu deklaratorní, jde o řízení sporné, rozhoduje-li soud konstitutivně, jde o řízení nesporné.”¹⁹

¹⁶ Hlava 4 je zákonem označena jako „Jiná řízení“

¹⁷ srov. ust. § 354 ZŘS

¹⁸ srov. ust. § 357 ZŘS

¹⁹ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2

Autor práce má za to, že účelem řízení o soudním prodeji zástavy je toliko ochrana právní sféry, do níž již bylo zasaženo, tedy snaha zástavního věřitele získat exekuční titul z důvodu, že jeho zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas plněna (splněna) a tak se domáhá realizace zástavního práva. Nad to je třeba uvést, že rozhodnutí ve věci samé je rozhodnutím deklaratorním, nikoliv konstitutivním. Lze tedy uzavřít, že účel řízení opět svědčí pro sporný charakter řízení. V neposlední řadě je nutné uvést, že typickým znakem nesporného soudnictví je, že se koná ve veřejném zájmu, o veřejném zájmu však v řízení, jehož účelem je realizace zástavního práva, konstituovaného na základě vůle zástavního dlužníka a zástavního věřitele, není dle názoru autora možno hovořit.

Autor práce nadále uvádí, že ust. § 357 ZŘS vylučuje užití části institutů typických pro nesporná řízení upravených v ust. § 11, § 17. § 20 odst. 1 až 3, § 21, 22 a § 28 ZŘS.²⁰

Autor si je vědom toho, že přímo proti jeho závěru o tom, že řízení o soudním prodeji zástavy je řízení sporné, svědčí skutečnost, že účastníci nejsou v „tradičním“ kontradiktorním postavení. Absence tohoto tradičního postavení vyplývá z pojetí účastenství. Byť mají zástavní věřitel a zástavní dlužník v řízení zásadně protichůdné zájmy, účastenství v řízení o soudním prodeji zástavy je vymezeno na straně zástavního dlužníka toliko hmotněprávně²¹, nejde u něho tedy o formální, nýbrž materiální pojetí účastenství. Podstatným pro účastenství je proto hmotněprávní prvek, nikoli procesní postavení dvou proti sobě stojících stran²² definovaných ryze formálně. Z výše uvedených důvodů tak není možné tvrdit, že účastníci řízení jsou v kontradiktorním postavení.

Zastáncem názoru, že ultimativním dělicím kritériem mezi řízením sporným a nesporným je právě ona existence kontradiktorního postavení účastníků je například Lavický, který zastává názor, že: „*Systém dvou stran v kontradiktorním postavení a formální pojetí účastenství je nezbytným předpokladem toho, aby určité řízení bylo možné považovat za sporné; bez nich nelze o sporném řízení uvažovat.*“²³ I přes to, že Lavický dochází k závěru, že zásadním (ultimátním) diferenciací kritériem mezi sporným a nesporným řízením je právě pojetí účastenství, zastává i nadále autor práce názor, že řízení o soudním prodeji zástavy zásadně vykazuje převažující znaky řízení sporného, a to i s odkazem na výše uvedený výčet kritérií.

²⁰ Rozhodnutí o neúčinnosti doručení a to i bez návrhu, vyloučení přípravného jednání, vyloučení zásady vyšetřovací, výslech účastníka bez jeho souhlasu, přípustnost novot - nova reperta v odvolacím řízení.

²¹ srov. § 355 ZŘS,

²² tradičně označovaných jako žalobce a žalovaný

²³ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 3

V řízení je vyloučeno rozhodnutí kontumačními rozsudky, které jsou typické pro sporná nalézací řízení, (rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání)²⁴, taktéž je již z povahy věci vyloučeno zkrácené řízení²⁵, jelikož předmět řízení není ocnitelný penězi. Ani vyloučení takové možnosti rozhodnutí ve věci samé pak podle autora nic nemění na sporné povaze řízení.

Autor proto akcentuje především účel řízení a absenci veřejného zájmu na jeho výsledku a má za to, i přes charakter účastenství, se jedná o řízení sporné. Jako základní prvek přitom spatřuje projednací princip, který ovládá dokazování, tj. existenci subjektivních důkazních břemen.

Na tomto místě by autor chtěl vyjádřit, že koncepce řízení o soudním prodeji zástavy de facto kopíruje koncepci, kterou zastávalo OSŘ před přijetím ZŘS. Soudní prodej zástavy byl tak až do 1. 1. 2014 upraven v ust. § 200y a násl. OSŘ (znění k 31. 12. 2013). Právní úprava přitom obsahově nedoznala zásadnějších změn. A z toho důvodu se autor bude odkazovat i na judikaturu, která byla vydána před účinností ZŘS, jelikož má důvodně za to, že tato je i nadále použitelná a nosná.

5. Příslušnost soudu

Pro řízení o soudním prodeji zástavy je v prvním stupni věcně příslušný okresní soud dle ust. § 3 odst. 1 ZŘS. Místní příslušnost řízení je pak dána dle ust. § 353a odst. 1 ZŘS, místně příslušný je tedy obecný soud zástavního dlužníka. Pro určení obecného soudu zástavního dlužníka je subsidiárně nutné užit obecná ustanovení OSŘ upravující místní příslušnost řízení. A to konkrétně ust. § 84 a násl. OSŘ. V případě, že zástavou je nemovitá věc, je dána speciální místní příslušnost soudu dle ust. § 353a odst. 2 ZŘS.

Speciální úprava místní příslušnosti byla do zákona přidána až novelou ZŘS, zákonem č. 87/2015 Sb., s účinností od 1. 5. 2015, o čemž vypovídá i označení daného ustanovení²⁶.

Před výše uvedenou novelou ZŘS, tj. v období od 1. 1. 2014 do 30. 4. 2015 byla místní příslušnost dovozena judikaturou Nejvyššího soudu. Tehdejší²⁷ znění ZŘS neobsahovalo speciální úpravu místní příslušnosti pro řízení o soudním prodeji zástavy (dnešní ust. § 353a ZŘS), místní příslušnost tak byla dána dle obecných pravidel ZŘS, čímž je třeba rozumět ust.

²⁴ srov. ust. § 25 odst. 2 ZŘS

²⁵ a to rozhodnutí platebním rozkazem, srov. § 25 odst. 2 ZŘS

²⁶ ust. § 353a ZŘS, písmeno „a“ u číselného označení ustanovení vypovídá o pozdějším včlenění do zákonné úpravy, zákonodárce s písmeny při označování ustanovení obecně nepracoval.

²⁷ v období od 1. 1. 2014 do 30. 4. 2015

§ 4 odst. 1 ZŘS: „Pro řízení je příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak.”

Nejvyšší soud České republiky, se však s výše uvedeným výkladem místní příslušnosti, určené dle obecného soudu osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nemohl ztotožnit a tak ve svých usneseních ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4789/2014 a ze dne 23. 10. 2018 sp. zn. 21 Cdo 2523/2017 opakovaně konstituoval následující názor, jímž nahradil určení místní příslušnosti dle ust. § 4 odst. 1 ZŘS takto: „Hovořit o tom, v zájmu které (samozřejmě uvažovaného z hmotněprávního hlediska) z těchto osob se koná řízení o soudním prodeji zástavy, není dost dobře možné. Dovedil-li soud prvního stupně (i odvolací soud), že řízení o soudním prodeji zástavy se koná v zájmu zástavního věřitele (že „není nepochybně v zájmu zástavních dlužníků“) z důvodu uspokojení pohledávky zajištěné zástavním právem na věci ve vlastnictví zástavních dlužníků, lze důvodně namítnout, že také zástavní dlužník může mít svůj zájem na řízení o soudním prodeji zástavy, spočívající například v tom, aby prokázal, že zástavní právo nezatěžuje jeho věc nebo že zástava nemůže být způsobilým zdrojem uspokojení pohledávky zástavního věřitele. Dovolací soud proto již dříve dospěl k závěru, že v řízení o soudním prodeji zástavy zahájeném v době od 1. 1. 2014 do 30. 4. 2015 nelze dovozovat, v zájmu které osoby (účastníka řízení) se řízení koná, a nelze proto v něm určit místní příslušnost soudu podle hlediska uvedeného v ustanovení § 4 odst. 1 z. ř. s.; je-li zástavou nemovitost, je výlučně místně příslušným soudem k řízení o soudním prodeji zástavy soud, v jehož obvodu je zastavená nemovitá věc. Za tohoto stavu je třeba postupovat podle ustanovení § 1 odst. 2 z. ř. s. a místní příslušnost soudu stanovit podle ustanovení § 84 až 89a OSŘ. V případě, že zástavou je nemovitost, vyplývá z ustanovení § 88 písm. b) OSŘ, že výlučně místně příslušným soudem k řízení o soudním prodeji zástavy je soud, v jehož obvodu je zastavená nemovitá věc.”

Autor práce se domnívá, že výše uvedené judikатурní závěry Nejvyššího soudu jsou nesprávné a nelze se s nimi ztotožnit, neboť lze mít celkem jistě za to, v zájmu, koho se řízení koná. Smyslem řízení, jak již bylo výše popsáno, je, aby zástavní věřitel rychle a bez složitosti dokazování získal usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy (exekuční titul k prodeji zástavy). Je tedy zcela evidentní, že řízení se koná v zájmu zástavního věřitele. Jako argument, jímž se Nejvyšší soud snaží podpořit svůj závěr o tom, že nelze určit osobu, v jejímž zájmu se řízení koná, uvádí, že i zástavní dlužník může být osobou, v jejímž zájmu se řízení koná spočívající v tom, „aby prokázal, že zástavní právo nezatěžuje jeho věc nebo že zástava nemůže

*být způsobilým zdrojem uspokojení pohledávky zástavního věřitele*²⁸. Tento argument považuje autor za lichý, který nemůže obstát, neboť možnost zástavního dlužníka namítat proti skutkovému stavu, který tvrdí zástavní věřitel, je výrazně omezena (viz. kapitola 9. Dokazování) a tak mu k tomu, aby prokázal, že nezatěžuje jeho zástavu, event. že zástava není způsobilým zdrojem uspokojení pohledávky, není dán v rámci dokazování prostor. Autor práce se domnívá, že by v rozhodném období, kdy nebyla místní příslušnost pro konání řízení speciálně upravena, bylo vhodnější užít pravidla pro forum loci dle ust. § 4 odst. 1 ZŘS, tak jak to ZŘS předpokládalo, s tím, že je nutné, jako osobu, v jejímž zájmu se řízení koná chápat zástavního věřitele.

Nad to si autor dovoluje uvést, že výše uvedený výklad místní příslušnosti, dovozený judikaturou Nejvyššího soudu, považuje za tendenční řešení problému, který by mohl nastat (a zjevně by i nastal) a to sice přehlacení vybraných obecných soudů. Je totiž nesporným faktem, že velká část bankovních i nebankovních institucí, poskytující zápůjčky, úvěry a jiné finanční závazky utvrzené zástavním právem (jako typických zástavních věřitelů), má své sídlo v centru hlavního města, Prahy, a původní právní úprava místní příslušnosti dle ust. § 4 odst. 1 ZŘS koncentrovala řízení k vybraným obvodním soudům, které mohly být přetíženy. V právním státě je úkolem moci zákonodárné, aby reagovala na praktické nedostatky zákonné úpravy a tyto nedostatky odstraňovala. Moc soudní by neměla takto ingerovat do moci zákonodárné s odkazem na rovnováhu sil²⁹ ve státě.

Závěrem autor vyslovuje tezi, že výše citovaný výklad judikatury by mohl být rovněž protiústavní, neboť čl. 38 odst. 1 Listiny stanovuje, že: „*Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudu. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.*“. Citované ustanovení je dokladem toho, že český právní řád v určení místní příslušnosti akcentuje zákon³⁰ a není zde prostor pro vytváření judikatury, která by měla bez zvláštního důvodu dotvářet právo tam, kde je jasně dáno, a která by měla zákonem stanovenou místní příslušnost svévolně měnit (přenašet). Autor práce, sic chápe důvody, které vedly k vydání výše uvedených usnesení, ale s postupem Nejvyššího soudu se nemůže ztotožnit a považuje jej za nesprávný a tendenční. A má za to, že takto nelze obecně postupovat.

²⁸ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4789/2014

²⁹ také „princip brzd a protíval“ podle anglického checks and balances

³⁰ Z čehož jasně vyplývá, že místní příslušnost soudu má určovat moc zákonodárná (zákonodárce) a nikoliv moc soudní (soud), jak tomu bylo v kritizovaném případě.

Co se pak týká aktuální právní úpravy místní příslušnosti pro řízení o soudním prodeji zástavy³¹, tu pak autor hodnotí tak, že v ní neshledává žádné zásadní problémy, které by měly vliv na aplikační praxi.

6. Účastenství

Otázka účastenství patří mezi zásadní otázky pro každé soudní řízení, je nesmírně důležité, postavit na jisto, kdo se daného řízení má nebo nemá účastnit, zejména pak s ohledem na jeho právo účastnit se řízení, (tj. zejména tvrdit skutečnosti, navrhopat důkazy k jejich prokázání). Účastníci řízení o soudním prodeji zástavy jsou vymezeni v ust. § 355 ZŘS jako zástavní věřitel a zástavní dlužník. Toto pojetí odpovídá druhé definici účastenství tedy ust. § 6 odst. 2 ZŘS: „*Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon jako účastníka označuje.*”. V kapitole 6.1. Navrhovatel - Zástavní věřitel a 6.2. Zástavní dlužník se pak autor podrobně vypořádává s pojetím účastenství zástavního věřitele a zástavního dlužníka a s faktem, že ust. § 6 odst. 2 ZŘS stanoví, že účastníkem je navrhovatel a ten, koho tak zákon označuje.

Nadále se pak autor vypořádává s procesním nástupnictvím, na straně zástavního věřitele a zástavního dlužníka, které je pak problematickou otázkou, a to z toho důvodu, že autor chápe pojetí³² zástavního věřitele a zástavního dlužníka v zásadě odlišně.

6.1. Navrhovatel – Zástavní věřitel

V české právní doktríně obecně existují dva protichůdné názory na pojetí účastenství zástavního věřitele. Část právní teorie se kloní k tomu, že pojetí účastenství zástavního věřitele je nutné chápat v pojetí čistě materiálním³³, jiní se kloní k pojetí čistě formálnímu³⁴.

Materiální pojetí účastníka by de facto znamenalo, že pokud podá návrh na zahájení řízení jiný navrhovatel než skutečný zástavní věřitel, řízení by bylo toliko zahájeno a soud by v řízení postupoval v souladu s ust. § 7 odst. 1 ZŘS, tzn., přibral by do řízení skutečného zástavního věřitele. Tento postup soudu by však dle názoru autora byl v rozporu s ust. § 354 ZŘS, které

³¹ srov. ust. § 353a ZŘS

³² U zástavního věřitele autor dovozuje formální pojetí účastenství, u zástavního dlužníka pak dovozuje materiální pojetí účastenství.

³³ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ J., a kol. *Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha* : C. H. Beck, 2015, s. 165 - 166

³⁴ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 2. vydání. Praha* C. H. Beck, 2020, s. 692 - 694

stanovuje, že se řízení zahajuje toliko na návrh zástavního věřitele. Tedy koncepce, že se vedle zástavního věřitele řízení účastní také navrhovatel, odporuje smyslu zákona.

Aktivně legitimován je ve formálním pojetí účastenství ten, kdo o sobě tvrdí, že je věřitelem splatné pohledávky utvrzené zástavním právem. Autor práce má za to, že je nepřijatelné, aby návrhem na místo zástavního věřitele disponoval někdo jiný (navrhovatel – tvrzený zástavní věřitel), a soud tak v podstatě zhojoval nedostatek věcné legitimace, tím, že by přibral jejího skutečného nositele. Pakliže by bylo možné, aby se třetí osoba takto vměšovala do vztahu zástavního věřitele a zástavního věřitele, mohlo by docházet k nepřijatelným zásahům do autonomie vůle skutečného zástavního věřitele a zástavního dlužníka, přičemž právě zásada autonomie vůle je vůdčí idejí občanského práva a je nepřijatelné, aby procesní právo, coby nástroj pro realizaci hmotného práva do takové ideje svévolně a nedůvodně zasahovalo.

Autor se plně ztotožňuje s názorem odborné literatury, která se vyjadřuje k situaci, kdy se ukáže, že navrhovatel není zároveň zástavním věřitelem: *“...podá-li návrh na zahájení řízení jiná osoba než zástavní věřitel, řízení nebude vůbec zahájeno. Takový postup však neodpovídá petičnímu právu, resp. právu na soudní ochranu dle čl. 36 LZPS. Není vyloučeno, že soud zjistí nedostatek věcné legitimace navrhovatele až v závěrečné fázi řízení. Pak by bylo nelogické vyhodnotit, že veškeré procesní kroky, které byly učiněny, fakticky učiněny nebyly, protože řízení neprobíhalo. Máme proto za to, že je třeba právní úpravu interpretovat tak, že pouze zástavní věřitel může být s návrhem úspěšný. Návrh ostatních navrhovatelů soud zamítne.”*³⁵ Jak již bylo výše naznačeno, autor se přiklání k tomu, aby bylo účastenství zástavního věřitele vykládáno jako formální účastenství a aby byl navrhovatel a zástavní věřitel chápán jako jedna a tatáž osoba.

6.1.1. Procesní nástupnictví na straně zástavního věřitele

Autor práce, máje za to, že navrhovatele je třeba chápat tak, že navrhovatelem je ten, kdo o sobě tvrdí, že je zástavním věřitelem, což odpovídá formálnímu pojetí účastenství, je toho názoru, že procesní nástupnictví je u zástavního věřitele třeba vykládat obdobně jako v klasických sporných řízeních.

Z výše uvedeného rezultuje, že aplikace ust. § 7 odst. 1 ZŘS není možná. V opačném případě, by v praxi mohly nastat absurdní situace, kdy by soud po aplikaci ust. § 7 odst. 1 ZŘS

³⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ J., a kol. *Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 165 - 167*

přibral skutečného zástavního věřitele, a současně by v řízení ponechal původního navrhovatele. K hodnocení situace, kdy by měl být vedle zástavního věřitele účasten na řízení také navrhovatel, se autor již výše vyjádřil.³⁶ Tento postup i vzhledem k pojetí účastníka - zástavního věřitele - které odpovídá spíše spornému řízení, považuje autor za nevhodný.

Právě vzhledem k pojetí účastenství zástavního věřitele, které je třeba vykládat obdobně jako účastenství žalobce ve sporném řízení, se autor domnívá, že procesní nástupnictví na straně zástavního věřitele je možné řešit pouze za použití ust. § 107 a ust. §107a OSŘ.

Procesní nástupnictví na straně navrhovatele (tvrzeného zástavního věřitele) z důvodu univerzální sukcese je obecně možné. V tomto není pochybností ani, pokud jde o nesporné soudnictvím. V případě, že zástavní věřitel ztratí během řízení procesní způsobilost, je třeba do řízení přijmout jeho právního nástupce postupem dle ust. § 107 OSŘ. U zástavního věřitele jako fyzické osoby se bude postupovat v souladu s ust. § 107 odst. 2: *„Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří vstoupili do práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde.“*³⁷ V případě, že je zástavním věřitelem právnická osoba je třeba postupovat dle ust. § 107 OSŘ odst. 3: *„Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení právnická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou jejím procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří po zániku právnické osoby vstoupili do jejich práv a povinností, popřípadě ti, kteří po zániku právnické osoby převzali práva a povinnosti, o něž v řízení jde.“* Není přitom důvodu pochybovat o tom, že pokud zástavní věřitel zemře a práva ze zástavy přejdou na jeho univerzální nástupce, tito se stanou tím, kdo bude i procesním nástupcem. Nelze přitom shledat důvodu v obecné podobě k zastavení řízení z důvodu smrti zástavního věřitele „automaticky“, rozhodující budou okolnosti případu.

Výrazně kritičtější otázkou je, zda je možné použít na „zástavního věřitele-navrhovatele“ též ustanovení § 107a OSŘ, neboť aplikace tohoto ustanovení je v kontextu nesporného soudnictví spíše vyloučena.³⁸ U zástavního věřitele však dochází k tomu, že se materiální a formální pojetí účastenství mísí. Nadále tedy předpokládejme, že se jedná o situaci, kdy je zástavní věřitel i řádným navrhovatelem. Autor práce se domnívá, že je nutné odkázat na formální pojetí účastenství, a to že je nutné zástavního věřitele (navrhovatele) chápat, tak

³⁶ A to tak, že takovou situaci považuje za nepřijatelnou, absurdní a odporující autonomie vůle zástavního věřitele a zástavního dlužníka, jako elementární zásadě občanského práva.

³⁷ Novým zástavním věřitelem tak bude dědic zástavního věřitele, není-li takového, pak nabyvatel odúmrti, tedy Česká republika.

³⁸ To s ohledem na to, že u nesporných řízení je akcentováno hmotněprávní pojetí účastenství, a tak vyjde-li za řízení najevo, že účastníkem řízení má být někdo jiný soud bude postupovat v souladu s ust. § 7 ZŘS.

jak pojímá žalobce OSŘ. Je tedy zásadně nutné, aby bylo umožněno jeho procesní nástupnictví dle ust. § 107a OSŘ.

Pakliže by nebylo možné aplikovat procesní nástupnictví dle ust. §107a OSŘ a bylo by nutné postupovat dle ust. § 7 ZŘS, docházelo by k tomu, že by soud musel do řízení přibrat skutečného zástavního věřitele a současně ponechat navrhovatele v řízení, jelikož jeho procesní nástupnictví by v podstatě nemohlo být nikterak postoupeno. K absurditě takové situace, kdy se vedle skutečného zástavního věřitele účastní ještě tercius v podobě navrhovatele, se autor již vyjádřil a takový postup by byl proti formálnímu pojetí účastenství, které rovněž autor výše dovodil.

Lze tedy uzavřít, že aplikace ust. § 107a OSŘ je možná a dojde-li během řízení ke změně osoby na straně zástavního věřitele způsobem, s nímž právní předpisy spojují přechod nebo převod zástavního práva. Je potřeba postupovat v souladu s ust. § 107a OSŘ. Soud právního nástupce na místo původního navrhovatele (tvrzeného zástavního věřitele) přijme usnesením poté, kdy přezkoumá, zda právní skutečnost, na jejímž základě došlo k postoupení pohledávky a zástavního práva je k převodu nebo přechodu pohledávky a zástavního práva způsobilá. Kromě toho, že soud přijme procesního nástupce na straně zástavního věřitele, má soud ukončit účast původního zástavního věřitele. Autor práce se domnívá, že takové rozhodnutí je třeba učinit usnesením. Soud při rozhodování o procesním nástupnictví zkoumá toliko právní důvod převodu nebo přechodu pohledávky a zástavního práva. Tedy to, zda právní skutečnost, kterou došlo k převodu nebo přechodu zástavního práva je k tomu způsobilá.

Soud není oprávněn v této fázi rozhodovat, zda tu skutečně pohledávka a zástavní právo je či není, o tomto rozhoduje pouze v rozhodnutí o věci samé³⁹. Ke vstupu právního nástupce původního věřitele je taktéž nutný jeho souhlas.⁴⁰

Procesní nástupci podle ust. § 107 OSŘ a 107a OSŘ jsou povinni přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení.⁴¹

Pro procesní nástupnictví na straně zástavního věřitele s ust. § 7 ZŘS nepoužije, jelikož tomu brání povaha jeho účastenství⁴², jak již bylo naznačeno výše.

³⁹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003 sp. zn. 21 Cdo 306/2003

⁴⁰ srov. ust. § 107a odst. 2 ZŘS

⁴¹ Srov. § 107 odst. 4 OSŘ, resp. §107a odst. 3 OSŘ ve spojení s §107 odst. 4 OSŘ

⁴² u zástavního věřitele se jedná dle názoru autora o formální pojetí účastenství.

6.2. Zástavní dlužník

O pojetí zástavního dlužníka jako účastníka řízení není v odborné literatuře ani právní praxi sporu, je tedy třeba jeho pojetí chápat jako materiální pojetí účastenství, jelikož je zcela založeno na hmotném právu. I přes to, že neoddělitelnou součástí návrhu na zahájení řízení o soudním prodeji zástavy je označení osoby zástavního dlužníka, vyjde-li kdykoli za řízení najevo, že zástavním dlužníkem je někdo jiný, než koho zástavní věřitel v návrhu označil, není tato skutečnost důvodem k zamítnutí návrhu. Právě kvůli hmotněprávní definici účastníka soud bude postupovat v souladu s ust. § 7 odst. 1 ZŘS a z úřední povinnosti přibere skutečného zástavního dlužníka do řízení, a účast označeného dlužníka v souladu s ust. § 7 odst. 2 ZŘS v řízení ukončí.

6.2.1. Procesní nástupnictví na straně zástavního dlužníka

Jak již je výše popsáno je třeba chápat účastenství zástavního dlužníka v materiálním pojetí účastenství, tedy jeho účastenství je založeno na hmotném právu. V případě, že dojde ke změně osoby na straně zástavního dlužníka, zakládá tento stav nedostatek věcné legitimace a je nezbytné takový stav postupem soudu neprodleně odstranit.

Ke změně na straně zástavního dlužníka může v zásadě dojít dvěma způsoby, a to sice ztrátou procesní způsobilosti na straně zástavního dlužníka, případně může dojít k právní skutečnosti, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod vlastnického práva k zástavě.

Ke změně nástupnictví z důvodu, že původní zástavní dlužník pozbyl způsobilost být účastníkem řízení⁴³, je nutné podotknout, že takový postup bude soudem realizován v souladu s ust. § 107 OSŘ. Ustanovení § 107 odst. 2 OSŘ stanovuje, že takové nástupnictví je obecně možné, umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení. Autor se domnívá, že nic nebrání tomu, aby bylo možné pokračovat s procesním nástupcem původního zástavního dlužníka, který vstoupil poté, co předchozí zástavní dlužník ztratil způsobilost být účastníkem řízení.

Změnu na místě zástavního dlužníka je taktéž nutné provést za podmínek, že nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod vlastnického práva k zástavě. Autor práce se domnívá, že vyjde-li kdykoliv za řízení najevo, že ten s kým je jednáno není skutečným zástavním dlužníkem⁴⁴, má soud postupovat v souladu s ust. § 7 ZŘS a skutečného zástavního dlužníka přibrat usnesením, proti němuž není odvolání přípustné a účast

⁴³ U fyzických osob k tomuto dochází smrtí fyzické osoby, u právnických osob, pak fúzí takové osoby, event. její likvidací bez právního nástupce.

⁴⁴ Při tom není rozhodné, zda je to z důvodu, že jej zástavní věřitel chybně označil, nebo zda došlo ke změně vlastníka zástavy.

původně označeného zástavního dlužníka ukončit. Byť ust. § 7 odst. 2 výslovně neuvádí, že účastenství původního zástavního dlužníka by mělo být ukončeno usnesením, má autor za to, že je takový postup na nejvýš vhodný, aby bylo postaveno na jisto, zda tato osoba již účastníkem řízení není.⁴⁵

Závěrem je nutné podotknout, že se na procesní nástupnictví na straně zástavního dlužníka ust. § 107a OSŘ nepoužije, a to vzhledem na materiální pojetí účastenství zástavního dlužníka.

6.3. Vedlejší intervence

Autor práce výše dovozuje, že řízení vykazuje spíše prvky řízení sporného, a z toho rezultuje, že by na toto řízení měly být obdobně aplikovatelné zásady a instituty řízení sporných. Institut vedlejší intervence je dle ust. § 93 OSŘ obecně ve sporných řízeních možný, avšak jinak je tomu v řízení o soudním prodeji zástavy, dle názoru autora v řízení o soudním prodeji zástavy vedlejší intervence účastníka není možná. Byť by se mohlo jevit, že institut vedlejší intervence by mohl být vhodně využit například obligačním dlužníkem, který by mohl podporovat zástavního dlužníka, a který má dle názoru autora na výsledku řízení právní zájem (právní zájem dle autora spočívá zejména v následném regresu mezi obligačním dlužníkem a zástavním dlužníkem vyplývajícího z ust. § 1368 odst. 2 ObčZ.). Autor práce připomíná závěr ohledně postavení účastníků, tedy že účastníci řízení nejsou v kontradiktorním postavení, které právě ust. § 93 odst. 1 předpokládá, a to zejména slovy ustanovení: „*Jako vedlejší účastník může se vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit...*“. Vedlejší intervence je tak dle přesvědčení autora vyloučena. Ke stejnému závěru jako autor dospěl také Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 20. 4. 2020 sp. zn. 21 Cdo 504/2020 a autor se s tímto rozhodnutím plně ztotožňuje, stejně tak se autor ztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu, který rovněž plyne z výše uvedeného rozhodnutí o postupu soudu, kdy třetí osoba oznámí (není při tom rozhodné, zda na straně zástavního dlužníka nebo zástavního věřitele), že vstupuje do řízení. Soud má postupovat tak, že rozhodne usnesením o tom, že se vedlejší účastník do řízení nepřipouští. I kdyby nebyla vedlejší intervence vyloučena postavením účastníků, lze polemizovat, zda by byla obecně přínosná. Vzhledem k tomu, že dokazování je zásadně formalizováno, a možnost obrany zástavního dlužníka je podstatně omezena nejeví se připuštění dalšího účastníka v podobě vedlejší intervence jako efektivní. Nehledě na to, že vedlejší intervence by mohla řízení

⁴⁵ Autor zastává názor, že takové usnesení by mělo mít povahu usnesení, jímž se upravuje vedení řízení a odvolání proti němu by nemělo být přípustné.

natahovat, a tím v podstatě jít proti účelu řízení, kde je kladen důraz na rychlost rozhodnutí ve věci samé.

7. Návrh na zahájení řízení

Jak již bylo výše akcentováno řízení o soudním prodeji zástavy je zahajováno pouze na návrh zástavního věřitele (tvrzeného zástavního věřitele) ve smyslu ust. § 354 ZŘS. Návrh na zahájení řízení o soudním prodeji zástavy musí vyhovovat požadavkům zákona na jeho náležitosti, musí tedy obsahovat obecné náležitosti návrhu, které upravuje ust. § 42 odst. 4 OSŘ a přiměřeně též náležitosti návrhu na zahájení řízení dle ust. § 79 věta druhá OSŘ, za rozhodné skutečnosti je v řízení o soudním prodeji zástavy nutné považovat specifikaci zajištěné pohledávky a event. také jejího příslušenství, existenci zástavního práva k zástavě a označení skutečnost, kdo je zástavním dlužníkem.

Trpí-li návrh vadou, která brání dalšímu pokračování v řízení, je soud povinen se pokusit takovou vadou odstranit postupem dle ust. § 43 odst. 1 OSŘ a v případě, že soudu nebude vyhověno a vada nebude ani v určené lhůtě odstraněna je třeba postupovat dle ust. § 43 odst. 2 OSŘ, tedy je nutné takový návrh odmítnout.

K této problematice se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 11. 3. 2008 sp. zn. 21 Cdo 1145/2007, kde jako vadu vyhodnotil stav, kdy v návrhu absentuje přesné označení pohledávky event. taktéž jejího příslušenství. Soud dle názoru autora postupoval správně, neboť absence vyčíslení pohledávky (resp. její specifikace) a jejího příslušenství by mělo za následek materiální nevykonatelnost takového rozhodnutí dle ust. § 261a odst. 4 OSŘ.

Nutnou součástí návrhu na soudní prodej zástavy je také doložení důkazů (listin), jichž se navrhovatel dovolává (k tomu blíže v kapitole 9. Dokazování).

8. Jednání

Není-li stanoveno jinak⁴⁶, je nutné ve věci soudního prodeje zástavy nařídit jednání dle ust. § 19 ZŘS ve spojení s ust. § 115 a násl. OSŘ. Obecně taktéž možné užít institutu přípravy jednání (kvalifikovaná výzva, přípravné jednání), nicméně k efektivitě takového postupu se autor níže kriticky vyjadřuje.

⁴⁶ V řízení o soudním prodeji zástavy je obecně nutno nařídit jednání, výjimku z tohoto činí situace uvedené v ust. § 356 ZŘS.

8.1. Příprava jednání

Příprava jednání, jak již vypovídá její název, slouží k tomu, aby bylo jednání náležitě připraveno a bylo tak možné ve věci samé rozhodnout na jediném jednání. V souvislosti s přípravou jednání se tak autor bude blíže zabývat institutem kvalifikované výzvy a přípravným jednáním a jejich efektivitu a následky užití řízení o soudním prodeji zástavy. Autor práce na tomto místě považuje za vhodné uvést, že i přes to, že je obecně možné využít jak kvalifikované výzvy⁴⁷, tak přípravného jednání⁴⁸, považuje je autor vzhledem k charakter řízení za nevhodné a neefektivní.

8.1.1. Institut kvalifikované výzvy

V řízení o soudním prodeji zástavy je umožněno soudu postupovat dle ust. § 114b OSŘ, tedy institutem „kvalifikované výzvy“. Kdy soud vyzve účastníky řízení, aby se k věci vyjádřili, a určí jim lhůtu. Autor práce se ovšem domnívá, že tento postup není efektivní, a to nejen proto, že v rámci dokazování je zástavnímu dlužníku omezena možnost námitek proti tvrzenému skutkovému stavu, ale také proto, že v případě, že se dlužník nevyjádří, nelze uplatnit fikci uznání nároku (předpoklad pro vydání rozsudku pro uznání) jako u klasického sporného řízení, jelikož je ust. § 25 odst. 2 ZŘS tento postup zapovězen a účastníci řízení tak nemají motivaci, v podobě negativního následku, tj. vydání rozsudku pro uznání, výzvě soudu vyhovět. Závěrem tedy lze uzavřít, že institut kvalifikované výzvy je v řízení možný, avšak jeho užití v praxi je dle názoru autora neefektivní a tak se stává neužitečným.

8.1.2. Institut přípravného jednání

Řízení o soudním prodeji zástavy umožňuje nařídit též přípravné jednání, a to za podmínek ust. § 114c ObčZ.: „*Není-li možné o věci samé rozhodnout bez nařízení jednání, nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle § 114a odst. 2 jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání, a nepostupoval-li podle § 114b, předseda senátu, s výjimkou sporů a jiných právních věcí, v nichž se takový postup jeví s ohledem na okolnosti případu neúčelným, nařídí a provede přípravné jednání.*“ Efektivita nařízení přípravného jednání, stejně jako užití kvalifikované výzvy, v řízení je dle názoru autora taktéž malá. Za předpokladu, že zjišťování skutkových tvrzení je velmi omezeno a možnost obrany zástavního dlužníka je taktéž potlačena na minimum, se přípravné jednání jeví jako neefektivní. Z

⁴⁷ srov. § 114b OSŘ

⁴⁸ srov. § 114c OSŘ

citovaného ustanovení rovněž vyplývá, že přípravné jednání nemá být nařizováno, pokud se s ohledem na okolnosti případu jeví jako neúčelné. Autor se domnívá, že přípravné jednání by nemělo zásadně být nařizováno, a to i s ohledem nemožnosti vydání rozsudku pro uznání⁴⁹. Jedním z mála přínosů přípravného jednání by snad mohla být vnímána skutečnost, že se na konci přípravného jednání (eventuálně po uplynutí lhůty k doplnění skutečností) dle ust. § 118b OSŘ koncentruje což obecně může přispět k rychlosti řízení.

Jedním z mála příkladů, kdy by se mohlo zdát nařízení přípravného jednání jako adekvátní a efektivní je za situace, kdy návrh na zahájení řízení trpí vadami a soud by se tak mohl pokusit během přípravného jednání tyto vady odstranit postupem dle ust. § 43 odst. 1 OSŘ.

8.1.3. Jednání

V řízení o soudním prodeji zástavy je obecně nutné nařídit jednání. Pro průběh jednání se subsidiárně užijí ustanovení OSŘ a to konkrétně ust. § 115 a násl. OSŘ. I pro řízení o soudním prodeji zástavy shodně platí, že účastníkům řízení musí být dána dostatečná lhůta pro přípravu na jednání, zpravidla musí být doručeno, alespoň 10 dní před jednáním⁵⁰.

Hlavním účelem jednání je provést dokazování (k tomu blíže kapitola 9. Dokazování) a na jeho základě vydat meritorní rozhodnutí ve věci samé.

Jednání není nutné bezpodmínečně vždy nařídit, situace, za nichž není soud povinen nařídit jednání upravuje ust. § 356 ZŘS. Ust. § 356 ZŘS ovšem stanovuje případy, kdy jednání není třeba nařídit: *„Ize rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednávání vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí nebo tehdy, jsou-li skutečnosti uvedené v § 358 odst. 1 větě první doloženy listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře.“*⁵¹ Autor zastává názor, že právní úprava rozhodnutí bez jednání ve věci samé odpovídá smyslu a účelu řízení, zejména pak důrazu na rychlost řízení.

Autor má za to, účastníci řízení se mohou vzdát, popř. souhlasit s rozhodnutím bez jednání několika způsoby, a to sice samostatným podáním dle ust. § 42 OSŘ, v odpovědi na

⁴⁹ srov. § 25 odst. 2 ZŘS

⁵⁰ Srov. § 115 odst. 2 OSŘ

⁵¹ Z dikce ustanovení „není třeba nařídit jednání“ lze dovodit, že i přes to, že jsou splněny předpoklady stanovené § 356 ZŘS, za jejichž splnění není soud povinen nařizovat jednání, může soud, jeví-li se takový postup jako efektivní jednání ve věci samé nařídit. Dle názoru autora nelze ust. § 356 ZŘS vykládat tak, že soud není oprávněn za žádných okolností jednání nařídit, jsou-li splněny předpoklady pro rozhodnutí bez jednání ve věci samé.

výzvu dle ust. § 114a ZŘS event. §114b ZŘS, při přípravném jednání dle ust. § 114c ZŘS anebo již v samotném návrhu na zahájení řízení (což logicky platí pouze pro zástavního věřitele).

Obecně lze říci, že k rozhodnutí o soudním prodeji zástavy bez jednání se vyžaduje souhlas účastníků řízení, výjimku pak tvoří, situace, kdy jsou listiny ověřeny státním orgánem nebo notářem. Na tomto místě autor poznamenává, že absence souhlasu účastníků, za předpokladu, kdy jsou listiny ověřeny státními orgány nebo notářem, odpovídá účelu řízení a jeho důrazu na rychlost. Takový postup odpovídá i koncepci dokazování, kdy lze mít za to, že ověřená listina je způsobilým osvědčením rozhodných skutečností pro nařízení soudního prodeje zástavy a jednání by se tak jevílo jako neúčelné a neodpovídající ekonomii řízení.

Za ověřené listiny státním orgánem nebo notářem se též považují soukromé listiny, na nichž byl legalizován podpis v souladu se zákonem č. 21/2006 Sb. o ověřování ve znění pozdějších předpisů event. také advokátem nebo usazeným evropským advokátem dle ust. § 25a AZ.⁵²

Požadavek na doložení skutečností listinami ověřenými nebo vydanými státním orgánem, eventuálně notářem, který je předpokladem pro rozhodnutí bez nařízení jednání se někteří zástavní věřitelé pokusili obejít vidimací listin. Obecně, lze mít za to, že takový postup jde proti smyslu a účelu zákona, kdy účelem zákona je mít ověřeno, že skutečně strany takové právní jednání uzavřely a podepsaly a nikoli jen, aby bylo postaveno na jisto, zda se vidimovaná listina shoduje s originálem. Autor práce tak má za to, že vidimovaná listina není způsobilým předpokladem pro rozhodnutí bez nařízení jednání.

9. Dokazování

Na tomto místě autor opakovaně zdůrazňuje, že účelem řízení o soudním prodeji zástavy je zajistit zástavnímu věřiteli rychle a bez složitého dokazování exekuční titul k prodeji zástavy, tomu také odpovídá způsob dokazování rozhodných skutečností pro nařízení soudního prodeje zástavy.

Dokazování u soudního prodeje zástavy je z výše nastíněného důvodu zákonem zásadně omezeno, dle ust. § 357 ZŘS: „*Soud nařídí prodej zástavy, doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem...*“ Z citovaného ustanovení vyplývá, že důkazní břemeno tíží navrhovatele (zástavního věřitele), v řízení je v omezené míře

⁵² Advokát je oprávněn nahradit úřední ověření podpisu jen na listinách, u nichž to zvláštní předpis stanovuje.

možné uplatnit také zásadu vyšetřovací, ale to pouze v intencích ust. § 357 ZŘS věta první: „*V řízení může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají z obsahu spisu.*”

Z dikce ustanovení ust. § 357 ZŘS vyplývá, že soud je povinen zkoumat, zda byly osvědčeny tři základní rozhodné skutečnosti pro nařízení soudního prodeje zástavy, a to sice existence splatné zajištěné pohledávky, zástavního práva, které odpovídá zajištěné pohledávce a kdo je zástavním dlužníkem. Důkazní břemeno tíží, co do osvědčení rozhodných skutečností, zástavního věřitele.⁵³

Ze samotné právní úpravy soudního prodeje zástavy a ustálené judikatury Nejvyššího soudu vyplývá mimo jiné to, že soud v řízení o soudním prodeji zástavy nepřihlédne k obraně dlužníka, že pohledávka (a tím také zástavní právo, které má akcesorickou povahu, tj. nemůže samostatně bez pohledávky existovat), zanikla splněním, započtením nebo z jiného právního důvodu. Jedinou obranou dlužníka je tedy namítat tyto skutečnosti až ve fázi výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy, event. exekučním řízením, a to buď návrhem na zastavení exekuce (resp. výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy) nebo excindační žalobou.

Výše uvedené mimo jiné vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu: „*To, že v řízení o soudním prodeji zástavy soud zkoumá jen skutečnosti uvedené v ustanovení § 200z odst. 1 OSŘ, a že pro nařízení prodeje zástavy postačuje jen jejich osvědčení, samozřejmě neznamená, že by při soudním prodeji zástavy nemohly být uplatněny jiné (další) skutečnosti nebo jejich osvědčení nemohlo být zpochybněno. Nemůže k tomu ovšem důvodně dojít v řízení o soudním prodeji zástavy, ale až ve druhé fázi soudního prodeje zástavy, tedy v rámci řízení o výkonu rozhodnutí prodejem zástavy, (...), to zejména prostřednictvím návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí (...), nebo vylučovací (excindační) žaloby...*“⁵⁴, obdobně se Nejvyšší soud vyjádřil například ve svém usnesení ze dne 28.2. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4377/2009).

Dokazování jako takové je prováděno zásadně listinnými důkazy. Je tedy na zástavním věřiteli, aby soudu doložil existenci své splatné⁵⁵ pohledávky. Dokazování nejčastěji probíhá pomocí smlouvy, z níž pohledávka vznikla⁵⁶, eventuálně rozhodnutím správního orgánu nebo

⁵³ srov. § 120 OSŘ

⁵⁴ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1844/2008

⁵⁵ aby mohl být zástavní věřitel úspěšný musí být jeho pohledávka splatná, což odpovídá hmotněprávní úpravě realizace zástavního práva ust. § 1359 ObčZ.

⁵⁶ Judikatura dovodila, že u tzv. reálných smluv nepostačuje k doložení vzniku pohledávky pouhá smlouva, nýbrž je nutné také soudu doložit, že došlo k faktickému odevzdání předmětu zápujčky. (Srov. usnesení nejvyššího soudu ze dne 21. 12.2011 sp. zn. 21 Cdo 2786/2011)

soudu, dle názoru autora je rovněž možné, aby tato skutečnost byla soudu doložena uznáním dluhu ve smyslu ust. § 2053 ObčZ..

Zástavní věřitel je povinen prokázat, že tvrzená pohledávka je zajištěna zástavním právem. Důkazním prostředkem může být například smlouva o zřízení zástavního práva, výpis z katastru nemovitostí, je-li zástavou nemovitá věc, resp. výpis z rejstříku zástav, je-li zástavou movitá věc a podobně.

V neposlední řadě je také na zástavním věřiteli, aby soudu doložil, kdo je zástavním dlužníkem, „*což znamená doložit, že zástavní dlužník je vlastníkem zástavy*“⁵⁷, kdy dokazování této skutečnosti probíhá zejména výpisem z katastru nemovitostí v případě, že zástavou je nemovitá věc, a jde-li o movitou věc nebo nehmotnou věc, jinými listinami, například zástavní smlouvou, je-li zástavní dlužník zároveň zástavcem. Autor práce se domnívá, že byť je soud oprávněn požadovat, aby účastník tvrdil skutečnosti a navrhoval důkazy k jejich prokázání, je tato povinnost navrhovatele nadbytečná, neboť jednak návrh na zahájení řízení musí obsahovat obecné náležitosti dle ust. § 79 OSŘ a jednak je soud v každém okamžiku povinen zkoumat, kdo je skutečným zástavním dlužníkem, a tedy i účastníkem řízení (což vyplývá z materiálního pojetí účastnictví zástavního dlužníka) a dojde-li ke změn v této osobě, začne s procesním nástupcem původního zástavního dlužníka jednat. (srov. 6. kapitola Účastnictví).

Co se pak týká míry důkazní, zástavní věřitel není povinen rozhodné skutečnosti, které jsou výše blíže specifikovány, prokázat (postavit na jisto), k tomu, aby bylo možné vyhovět návrhu, a nařídít soudní prodej zástavy, plně postačuje, pakliže jsou rozhodné skutečnosti osvědčeny (jeví-li se alespoň jako pravděpodobné), k tomu pak například usnesení Nejvyššího soudu ze zde 23. 4. 2015, s. zn. 21 Cdo 1127/2015: „...*rozhodné skutečnosti nemusí být v řízení o soudním prodeji zástavy prokázány (postaveny na jisto); pro nařízení prodeje zástavy postačuje, budou-li listinami nebo jinými důkazy osvědčeny, tedy jeví-li se z předložených listin nebo jiných důkazů alespoň jako pravděpodobné, ...*“.⁵⁸ Soud se při dokazování nikterak nezabývá tím, zda předmětná pohledávka a k ní akcesorické zástavní právo zaniklo splněním, započtením nebo z jiného právního důvodu.

Autor práce chápajíc smysl a účel řízení o soudním prodeji zástavy (rychlý a efektivní postup při realizaci zástavního práva) se nemůže ztotožnit s tímto, z jeho pohledu, příliš

⁵⁷ LEVÝ, Jiří. In: Svoboda, K., Tlášková, Š., Vlácil, D., Levý, J., Hromada, M a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. 2.vydán, Praha C. H. Beck, 2020, s. 696 - 697

⁵⁸ Obdobně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10. 2007 sp. zn. 21 Cdo 3161/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2011 sp. zn. 21 Cdo 3973/2009 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4377/2009.

formalistickým přístupem k dokazování, kdy je možné vydat exekuční titul a není toliko dána rovnost zbraní účastníků. Kdy není vytvořen prostor pro účelnou obranu zástavního dlužníka pohledávky, která zanikla např. započtením, splněním nebo promlčením.

K rovnosti zbraní účastníků řízení o soudním prodeji zástavy se vyjádřil Ústavní soud takto: „Právo na spravedlivé projednání věci nelze oddělit od obecného požadavku rovnosti a nediskriminace. V tomto kontextu však jde o takový význam rovnosti, jenž se týká rovnosti účastníků v řízení před soudem, nacházejících se v různých, proti sobě stojících procesních postaveních, obvykle označovaných jako „rovnost zbraní“. V ústavním pořádku České republiky je tento princip obsažen v čl. 96 odst. 1 Ústavy, dle něhož „všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva“, resp. čl. 37 odst. 3 Listiny, dle něhož „všichni účastníci jsou si v řízení rovni“. Proces je spor, který se odehrává prostřednictvím kontradiktorní diskuse, při níž strany sporu musejí mít „rovné zbraně“, tj. stejnou možnost mluvit a obhajovat „svoji“ pravdu. Princip rovnosti zbraní vyžaduje, aby každé straně byla poskytnuta rozumná možnost hájit svou věc za podmínek, které ji podstatně neznevýhodňují ve vztahu k jejímu oponentovi. Ústavní soud si je vědom pohmutek, které vedly zákonodárce k přijetí takové procesní úpravy, která by zaručovala rychlý a efektivní postup při realizaci zástavního práva. (...), přičemž podle § 200z odst. 2 o. s. ř. lze rozhodnout bez nařízení jednání, aniž by tedy měl žalovaný (zde zástavní dlužník) příliš velký prostor pro obranu. (...) Takový postup, byť by se jevil jako nesouladný s právem na spravedlivý proces, má své opodstatnění právě s ohledem na nutnost účinného postupu při realizaci zástavního práva. Omezení práv zástavního dlužníka a zvýhodnění zástavního věřitele v řízení o soudním prodeji zástavy je, měřeno pohledem proporcionality, adekvátní. Jestliže zástavní věřitel zvolil způsob zajištění své pohledávky formou zástavy a zástavní dlužník tento způsob zajištění akceptoval, odpovídá zájmu věřitele na efektivní realizaci zástavy určité omezení práv zástavního dlužníka. V tomto postupu nelze spatřovat porušení práva na úplné projednání věci.”⁵⁹

Byť Ústavní soud zastává názor, že omezení rovnosti zbraní účastníků je vzhledem ke smyslu a účelu řízení o soudním prodeji zástavy proporcionalní, autor se s tímto názorem nemůže ztotožnit. Jako příklad lze uvést usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2010 sp. Zn. 21 Cdo 1844/2008 v němž byl nařízen soudní prodej zástavy pro pohledávku zajištěnou zástavním právem, která v podstatě vznikla trestným činem zástavního věřitele vůči zástavním dlužníkům, kdy byl proti zástavní dlužníkům spáchán podvod. Zástavní věřitel byl za skutek,

⁵⁹ Ústavní soud: Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II.ÚS 114/06

který odpovídá tvrzené pohledávce uznán trestním soudem vinným. A i přes to, že je civilní soud ve smyslu ust. § 135 OSŘ vázán rozhodnutím trestního soudu, těchto námitek nedbal a rozhodl na základě listinných důkazů, z nichž vzal za osvědčené a soudní prodej zástavy je možné bez dalšího nařídit. K podpoře tvrzení o absurditě takového rozhodnutí se autor odkazuje na elementární zásadu, na níž spočívá občanské právo a která je upravená v ust. § 6 odst. 2 ObčZ. a to sice: „*Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.*“ Jak již autor v práci poznamenal, procesní právo je nástrojem realizace práva hmotného. Nelze tedy mít za to, že rozhodnutí procesního práva by mělo bezprostředně směřovat proti elementárním zásadám hmotného práva.

Autor práce má tedy za to, že takovým formalistickým postupem mohou vznikat absurdní soudní rozhodnutí, jako je shora citované usnesení, jímž byl nařízen soudní prodej zástavy pro pohledávku, která vznikla trestným činem.

Právní praxe však setrvává na názoru, že je nutné upřednostnit smysl a účel řízení, a tak je prostor pro účinnou obranu zástavního dlužníka, v pomyslné „první fázi“ realizace zástavního práva, tj. v řízení o soudním prodeji zástavy značně omezen, nicméně dle ustálení judikatury „... i v řízení o soudním prodeji zástavy při zkoumání, zda bylo doloženo zástavní právo k zástavě, musí přihlídnout k důvodu neplatnosti zástavních smluv, vyšel-li z obsahu smlouvy nebo jinak za řízení najevo (NS 21 Cdo 3754/2009).“⁶⁰; „*To, že důvod neplatnosti smlouvy vyšel z jejího obsahu nebo jinak za řízení najevo, znamená že je z obsahu spisu zřejmý, evidentní, nevzbuzující pochybnosti, a že jej nelze věrohodně zpochybnit tvrzením účastníků a že nevyžaduje potřebu provádění dokazování ke sporným tvrzením účastníků týkající se platnosti smlouvy, neboť povaha řízení o soudním prodeji zástavy určená okruhem posuzovaných okolností, ..., neumožňuje soudu provést dokazování k takovým sporným skutečnostem, ...*“⁶¹ Lze tedy uzavřít, že obrana zástavního dlužníka, může vycházet pouze z neplatnosti smlouvy na jejímž základě vznikla pohledávka event. zástavní právo a tato neplatnost musí být z obsahu spisu zřejmá, evidentní a nevzbuzující pochybnosti.

Autor práce zastává názor, že formalistický postup soudu, při němž je zásadně omezena možnost obrany zástavního dlužníka, je nevhodný. Díky tomu, že soud vychází toliko z obsahu spisu a rozhodné skutečnosti postačuje pouze osvědčit, je možné, že dochází k vydávání

⁶⁰ LEVÝ, Jiří. In: Svoboda, K., Tlášková, Š., Vláčil, D., Levý, J., Hromada, M a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání, Praha C. H. Beck, 2020, s. 698 - 699

⁶¹ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015 sp. zn. 21 Cdo 1127/2015

rozhodnutí, které s velkou pravděpodobností neobstojí ve výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy, resp. exekucním řízení.

I přes to, že je předem jasné, že exekuční titul neobstojí ve fázi výkonu rozhodnutí (například proto, že pohledávka zanikla splněním, započtením, z jiného právního důvodu), je dlužník nucen snášet nepříjemné následky zahájení exekuce.

Dle názoru autora by bylo zásadně lepší, kdyby soud kromě neplatnosti smlouvy, který vyšel z obsahu smlouvy najevo, tedy že je zřejmý, evidentní a nevzbuzující pochybnosti, se soud zabýval také námitkami započtení, promlčení nebo splnění již v řízení o soudním prodeji zástavy. Autor práce se domnívá, že i pro takové námitky je v současné právní úpravě dán prostor. Autor opakovaně konstatuje, že si je vědom účelu řízení o soudním prodeji zástavy, avšak má za to, že skutečnost, že by se soud musel vypořádat s výše uvedenými námitkami zástavního dlužníka, by nebyla způsobilá přivodit zásadní průtahy řízení o soudním prodeji zástavy.

V neposlední řadě autor konstatuje, že řízení o soudním prodeji zástavy je řízením nalézacím, jehož účelem je vydání usnesení o soudním prodeji zástavy. V nalézacím řízení soud rozhoduje o tom, zda tu tvrzené právo je či není. V kontextu popisovaného řízení o soudním prodeji zástavy, je kritickou otázkou, zda soud skutečně může rozhodnout o tom, zda tu právo je či není, pakliže dokazování ve věci samé je striktně formalizováno a možnost obrany dlužníka je omezena, ba dokonce judikatura tvrdí, že prostor pro účinnou obranu zástavního dlužníka je vytvořen až ve fázi výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy event. exekuce. Dokazování, tak jak je popisováno v této kapitole, neodpovídá klasické koncepci nalézacího řízení, ba dokonce lze tvrdit, že z ní vybočuje. Autor shrnuje tak, že pakliže je řízení o soudním prodeji řízením nalézacím, mělo by rozhodnutí postavit na jisto, zda tu tvrzené právo je či není. Rozhodnutí o tom, zda tu tvrzené právo je či není, však lze jen obtížně vydat, za předpokladu, že dokazování rozhodnutých skutečností je značně omezeno. Autor v práci bere v úvahu účel řízení o soudním prodeji zástavy, a to pak zejména ohledně rychlosti rozhodování, nicméně autor zastává názor, že připuštění námitek zástavního dlužníka, alespoň co se týče započtení, promlčení nebo jiné skutečnosti, jímž pohledávka (event. zástavní právo) zanikla, by umožnili více postavit na jisto, zda tu tvrzení právo je a není, tak jak tento požadavek obecně kladen na nalézací řízení.

Nad to si autor práce dovoluje uvést, že koncepce dokazování v řízení o soudním prodeji zástavy, kde postačuje zásadně menší míra důkazní (prosté osvědčení skutečností) a je zásadně omezena možnost obrany zástavního dlužníka, je, vzhledem k tomu, jakou ochranu poskytuje

český právní řád dlužníkům, zcela nekoncepční a nesystémová. O tom, že český právní řád poskytuje velkou míru ochrany dlužníků, svědčí ustanovení ObčZ. na ochranu spotřebitele, eventuálně také to, že zákonodárce přijímá zvláštní právní předpisy, jako příklad lze uvést zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

10. Rozhodnutí

Vydání rozhodnutí je elementární součástí civilní procedury a je také důvodem, proč se osoby na soud obrací.

10.1. Základní charakteristika rozhodnutí

Soud v řízení o soudním prodeji zástavy rozhoduje usnesením, jak vyplývá z ust. § 25 ZŘS a to tak, že buď návrhu v celém jeho rozsahu vyhoví a vydá usnesení, jímž se nařizuje prodej zástavy, nebo návrhu částečně vyhoví a vydá usnesení, jímž se nařizuje soudní prodej zástavy pro částečnou pohledávku a ve zbytku návrh zamítne anebo návrh v celém jeho rozsahu zamítne.

OSŘ stanovuje v ust. § 261a obecné náležitosti, které musí rozhodnutí vykazovat, aby bylo materiálně vykonatelné. Rozhodnutí obecně musí obsahovat označení oprávněné a povinné osoby a vymezení rozsahu a obsahu povinností, k jejichž splnění byl výkon rozhodnutí navržen, a určení lhůty ke splnění povinností⁶².

Zákon však stanovuje zvláštní úpravu materiální vykonatelnosti usnesení o soudním prodeji zástavy, a to sice v ust. § 261a odst. 4 OSŘ, kdy jako požadavky na vykonatelnost označuje tyto náležitosti: označení oprávněné a povinné osoby, zástavy a výše zajištěné pohledávky a jejího příslušenství.

Zákon výslovně neuvádí, jakým způsobem má být rozhodnutí doručováno, avšak autor se domnívá, že usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy eventuálně jeho zamítnutí má být účastníkům doručeno do vlastních rukou ve smyslu ust. § 49 OSŘ a to včetně možnosti náhradního doručení. Autor má za to, že je tento postup při nejmenším vhodný a vzhledem k povaze řízení (skutečnosti, že rozhodnutí je exekučním titulem), a možnosti určení v jakém okamžiku nastala právní moc rozhodnutí.

⁶² Není-li v rozhodnutí taková lhůta určena má se za to, že povinnosti uložené rozhodnutím je třeba splnit do tří dnů a, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozhodnutí.

Odvolání proti rozhodnutí je přípustné a rozhoduje o něm Krajský soud. Usnesení o soudním prodeji zástavy, vůči němuž již nelze podat odvolání, je v právní moci. Odvolání je možné podat ve standardní lhůtě a to 15 dní od doručení usnesení o soudním prodeji zástavy.

10.2. Závaznost rozhodnutí

Co se týče závaznosti rozhodnutí, obecná pravidla pro závaznost soudního rozhodnutí obsahuje ust. § 159a OSŘ, ZŘS se však v právní úpravě soudního prodeje zástavy od tohoto obecného pravidla odchyľuje, a to v ust. § 358 odst. 2 ZŘS: „*Pravomocné rozhodnutí o nařizení soudního prodeje zástavy je závazné pro každého, proti němuž působí podle jiných právních předpisů zástavní právo k této zástavě.*“

Ve výše citovaném ustanovení je nepochybně jiným přepisem zamýšlen ObčZ., který v ust. § 976 ObčZ. stanovuje, že absolutní majetkové právo, jímž bezpochyby je také zástavní právo⁶³, působí vůči všem. Jazykovým výkladem by tak bylo možné dovodit, že usnesení o soudním prodeji zástavy působí vždy erga omnes. Autor práce se ovšem domnívá, že je třeba toto ustanovení vykládat restriktivněji a to za použití teleologické redukce tak, že takové usnesení je závazné pouze mezi zástavním dlužníkem a zástavním věřitelem, a případně mezi všemi budoucími nabyvateli zástavy (zástavci), event. zástavního práva. Autor práce neshledává důvod k tomu, aby usnesení mělo účinky bezpodmínečně vůči všem stejně jako například v řízení o statusových otázkách⁶⁴. Pro svůj závěr autor i na tomto místě uvádí hlavní účel řízení o soudním prodeji zástavy, jímž je umožnit věřiteli rychle a bez složitého dokazování získat exekuční titul k prodeji zástavy.

Autor práce se domnívá, že na tomto místě je více než vhodné upozornit na hmotně právní úprava zániku zástavního práva (za současného trvání pohledávky), resp. úpravu přechodu zástavního práva na nabyvatele zástavy, která dle autora nutně musí mít vliv na zánik zástavního práva z čehož rezultuje, že i na závaznost usnesení o soudním prodeji zástavy pro nabyvatele zástavy. Tuto situaci upravuje ust. § 1377 odst. 2 ObčZ., kdy nabyvatel dobrověrně nabývá zástavu v přesvědčení, že na ní zástavní právo nevázne, v takovém případě spolu se zástavou zástavní právo nepřechází a takové zástavní právo zaniká. Toto však nemůže platit u zástav zapsaných v rejstříku zástav event. v katastru nemovitostí, kdy jen těžko lze usuzovat na dobrou víru v případě, že u těchto veřejných seznamů platí zásada materiální a formální publicity. Která je dle autora relevantní pro závaznost takového rozhodnutí.

⁶³ Jako věcné právo k věci cizí

⁶⁴ srov. § 27 ZŘS

10.3. Náklady řízení

Obecně lze konstatovat, že rozhodnutí o nákladech řízení je integrální součástí soudního rozhodnutí, a může být způsobilé zasáhnout od základního práva účastníků na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, jak dovodil Evropský soud pro lidská práva v rozhodnutí ze dne 6. 2. 2004 ve věci Beer proti Rakousku⁶⁵ a v rozhodnutí ze dne 7. 10. 2004 ve věci Baumann proti Rakousku⁶⁶.

V řízení o soudním prodeji zástavy, jakožto řízení zahajované na návrh, by mělo být rozhodnuto o nákladech řízení dle úspěchu ve věci samé a contrario ust. § 23 věta první ZŘS. Pro náhradu nákladů řízení by tedy mělo být užito obecných ustanovení náhrady nákladů řízení tedy ust. § 137 a násl. OSŘ.

Vzhledem k tomu, že panuje neshoda mezi judikaturou Nejvyššího soudu a judikaturou Ústavního soudu stává se rozhodnutí o nákladech řízení klíčovou otázkou.

Ústavní soud při svém rozhodování vycházel z myšlenky, že řízení o soudním prodeji zástavy lze dělit na dvě na sebe navazující fáze a to: první fáze spočívající v nařízení soudního prodeje zástavy a druhá fáze spočívající v samotném výkonu soudního prodeje zástavy zpeněžením zástavy. Ústavní soud má za to, že výrok o náhradě nákladů by v usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy vůbec neměl být obsažen, neboť jde o řízení předběžné ve vztahu k výkonu soudního prodeje zástavy a že nárok na náhradu nákladů řízení o nařízení soudního prodeje zástavy, jakož i jeho výše, budou postaveny najisto až v řízení vykonávacím.

⁶⁷

Nejvyšší soud naopak dospěl ve své judikatuře k názoru, že výrok o náhradě nákladů je neoddělitelnou součástí rozhodnutí ve věci samé, a to včetně jejich vyčíslení. Nejvyšší soud vyjádřil opakovaně následující názor: „v usnesení, kterým soud vyhověl žalobě zástavního věřitele a nařídil soudní prodej zástavy, soud rozhodně též o povinnosti zástavního dlužníka k náhradě nákladů řízení s tím, že přizná-li zástavnímu věřiteli náhradu nákladů řízení, nestanoví (nemusí stanovit) zástavnímu dlužníku lhůtu k jejich zaplacení. Přiznané náhrady nákladů řízení o soudním prodeji zástavy se zástavní věřitel může ve výkonu rozhodnutí nebo exekuci domáhat jen z výtěžku zpeněžení zástavy, dosaženého jejím prodejem, nařízením a provedením

⁶⁵ ESLP: rozsudek velkého senátu ESLP ze dne č. 6. 2. 2001, *Beer proti Rakousku*, č. 30428/96

⁶⁶ ESLP: rozsudek velkého senátu ESLP ze dne č. 9. 6. 2005, *Baumann proti Rakousku*, č. 76809/01

⁶⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II.ÚS 114/06.

*výkonu rozhodnutí (exekuce) k uspokojení náhrady těchto nákladů řízení z jiného majetku povinného není přípustné.*⁶⁸

Výše citované usnesení Nejvyššího soudu mělo korigovat Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II.ÚS 114/06, avšak Ústavní soud judikoval shodně jako v uvedeném Nálezu taktéž Nálezu ze dne 12. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 28/14 a Nálezu ze dne 10. 5. 2017 sp. zn. III. ÚS 68/16. I přes to, že nosné myšlenky rozhodnutí Ústavního jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazné, judikatura obecných soudů se v otázce rozhodnutí o nákladech i nadále rozchází. Pro demonstraci tohoto stavu vybral autor několik rozhodnutí obecných soudů za období 2. listopadu 2021 – 18. ledna 2022.

Okresní soud ve Znojmě ve svém usnesení ze dne 8. 12. 2021 č. j. 11 C 171/2021-68⁶⁹ formuloval tento výrok: „*II. O nákladech řízení se nerozhoduje.*“, tento výrok považuje autor za zavádějící, jako obecně lepší přístup, jak takový výrok formulovat, prezentuje autor výrok Usnesení okresního soudu v Hradci Králové ze dne 26. 11. 2021 č. j. 14 C 223/2021-56⁷⁰ a shodně tak Usnesení okresního soudu v Semilech ze dne 18. 1. 2022 č. j. 6 C 256/2021-24⁷¹ : „*II. O nákladech řízení bude rozhodováno v rámci vykonávacího řízení.*“ takto formulovaný výrok dle autora práce plně odpovídá doktríně, kterou měl nastolit Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II.ÚS 114/06.

Autor se domnívá, že výše uvedené výroky jsou sice v souladu s judikaturou Ústavního soudu, ale klade si otázku, zda je nutné takové výroky vůbec vydávat. Takto formulovaný výrok není dle názoru autora vykonatelný a tak se stává bezpředmětným. Jako důvod, proč jsou takové výroky činěny, může být shledána skutečnost, že v nalézacím řízení by mělo být o nákladech rozhodnuto a takový výrok, by toto rozhodnutí mohl nahrazovat. Autor se však domnívá, že výrok, který pouze odkazuje, na stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení, do vykonávacího řízení není způsobilou náhradou výroku o nákladech řízení a považuje jej za zbytečný. Dle názoru autora by postačovalo, text takového rozhodnutí přesunout do odůvodnění rozhodnutí.

Některé obecné soudy, však ve své judikatuře nerespektují názor Ústavního soudu a jejich judikatura se plně odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. 21

⁶⁸ Nejvyšší soud: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. 21 Cdo 1520/2009

⁶⁹ Jiný soud: usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 8. 12. 2021, č. j. 11 C 171/2021-68 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz/>

⁷⁰ Jiný soud: usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 26. 11. 2021, č. j. 14 C 223/2021-56 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: https://www.beck-online.cz

⁷¹ Jiný soud: usnesení Okresního soudu v Semilech ze dne 18. 1. 2022, č. j. . 6 C 256/2021-24 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: https://www.beck-online.cz

Cdo 1520/2009, jako příklad lze uvést usnesení Okresního soudu v Rokycanech ze dne 8. 11. 2021 č. j. 11 C 128/2021-36⁷², kdy nákladový výrok zní: „*II. Zástavní dlužník je povinen zaplatit zástavnímu věřiteli náhradu nákladů řízení v částce 11 534 Kč.*”, kdy v odůvodnění je zmíněno, že náklady mohou být uspokojeny toliko z výtěžku zpeněžení zástavy. Autor práce se domnívá, že by v případě, že soud své rozhodnutí odůvodňuje tím, že respektuje právní názor Nejvyššího soudu bylo by vhodnější omezení ve způsobu uspokojení nákladů řízení včlenit přímo do výroku daného rozhodnutí, neboť jak vyplývá z § 159 OSŘ je závazný pouze výrok, nikoliv samotné odůvodnění. Pro tento fakt svědčí i ust. 202 odst. 3 OSŘ z něhož vyplývá, že odvolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné. Při rešerši současné judikatury našel autor taktéž usnesení, které nerespektuje ani jeden názorový proud, a to sice usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 2. 11. 2021 č. j. 12 C 147/2021-77⁷³, kdy nákladový výrok zní: „*Zástavní dlužník je povinen zaplatit zástavnímu věřiteli náklady řízení ve výši 15 258 Kč, do tří dnů od právní moci tohoto usnesení, k rukám [titul][jméno][příjmení], advokáta v [obec a číslo], [ulice a číslo].*” Autor práce takovýto přístup považuje za nepřijatelný, nejen že nerespektuje názor vyšších soudů, ale dle autora zcela popírá elementární rovnost účastníků, kdy v odůvodnění nákladového rozhodnutí dochází k soud k závěru: „*Vzhledem k tomu, že zástavní dlužnice nepopřela, že dluh z úvěru uhrazen není, soud rozhodl i o nákladech řízení podle § 142 odst. 1 o.s.ř.*”⁷⁴ Autor práce se nad takovýmto rozhodnutím a jeho odůvodněním udivuje, a to i vzhledem k tomu, že námitky zástavního dlužníka jsou v řízení o soudním prodeji zástavy podstatně omezeny. Autor práce se s takovým přístupem nemůže ztotožnit.

Autor práce se domnívá, že závěr Ústavního soudu prezentovaný např. v nálezu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II.ÚS 114/06 není správný, neboť se domnívá, že nelze hovořit o tom, že řízení o nařízení soudního prodeje zástavy je první fází řízení o soudním prodeji zástavy. Autor práce má za to, že takové pojetí by mohlo být pro zástavního věřitele nevýhodné, například v situaci, kdy podání návrhu by bylo z jeho strany účelovým krokem k motivaci zástavního dlužníka (eventuálně také obligačního dlužníka) k plnění, tedy motivaci k tomu, aby se vyhnul nežádoucím následkům zahájení exekuce nebo řízení o výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy a dobrovolně splnil. V takovém případě by vůbec řízení do své druhé fáze nepřešlo a zástavní věřitel by nemohl náklady řízení vymáhat, jelikož mu nebyly dosud přiznány,

⁷² Jiný soud: usnesení Okresního soudu v Rokycanech ze dne 8. 11. 2021, č. j. 11 C 128/2021-36 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>

⁷³ Jiný soud: usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 2. 11. 2021, č. j. 12 C 147/2021-77 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>

⁷⁴ tamtéž

eventuálně by mohlo docházet k situacím, kdy by zástavní věřitel podal návrh na nařízení soudního prodeje zástavy, eventuálně exekvoval dlužníka jen za účelem, aby mu byly přiznány náklady nalézacího řízení, které zpravidla bývají vzhledem k jistíně a úrokům bagatelní.

Autor práce má však také výhrady k judikatuře Nejvyššího soudu, kdy má za to, že se Nejvyšší soud dostatečně nevypořádal v odůvodnění svých usnesení s tím, že obecný soud nemusí stanovit lhůtu k plnění. Lhůtu k plnění zákon obecně upravuje v ust. § 160 odst. 1 OSŘ: „*Uloží-li soud v rozsudku povinnost, je třeba ji splnit do tří dnů od právní moci rozsudku ...*“, Nejvyšší soud se tak bez jakéhokoliv bližšího odůvodnění rozhodl odklonit od zákonné úpravy lhůty k plnění a vykonatelnosti, takové rozhodnutí se tak může zdát jako nepředvídatelné, a tedy může odporovat ust. § 13 ObčZ, který stanovuje požadavek předvídatelnosti soudního rozhodnutí a také v rozporu s Čl. 95 Ústavy, který stanovuje požadavek vázanosti soudce zákonem. Na tento rozpor částečně reaguje ust. § 261a odst. 4 OSŘ, ale ani tento se nevypořádává s tím, že obecná lhůta k plnění je stanovena ust. § 160 OSŘ.

Autor práce si je také vědom důvodů, které vedly k přijetí judikatury ohledně nákladů řízení a jejich uspokojení pouze z výtěžku zpeněžení zástavy. Jako hlavní důvody k tomuto závěru autor spatřuje zejména omezenou možnost obrany zástavního dlužníka v řízení o soudním prodeji zástavy a také to, že vydání usnesení, jímž se nařizuje soudní prodej zástavy, nemusí být způsobilým exekučním titulem, který obstojí k ve výkonu rozhodnutí event. exekuci.

Závěrem autor musí vyslovit tezi, že i přes výhrady k závěrům Ústavního soudu i Nejvyššího soudu se ztotožňuje s doktrínou Ústavního soudu, kdy má být o nákladech řízení rozhodnuto až ve fázi výkonu rozhodnutí event. exekuce, protože až tehdy je možné postavit na jisto, který z účastníků byl v řízení úspěšný.

Jiná situace nastává ve chvíli, kdy je zástavní věřitel, byť i částečně neúspěšný již v řízení o nařízení soudního prodeje zástavy. Zamítne-li soud takový návrh v plném rozsahu nebo jeho části, je rovněž povinen rozhodnout o nákladech řízení dle obecných pravidel, toliko dle úspěchu ve věci. Jelikož takovým rozhodnutím se řízení v celém jeho rozsahu eventuálně jeho části končí. V praxi tak může nastat situace, kdy náhrada nákladů řízení bude uložena zástavnímu věřiteli ve prospěch zástavního dlužníka dle ust. § 142 odst. 1 OSŘ, v klasické lhůtě k plnění (tedy do 3 dnů od právní moci rozhodnutí) a zástavní věřitel v části, v níž byl úspěšný, bude moci nákladů řízení uplatnit až ve výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy event.

exekucí. Příkladem výše tvrzeného může být například usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 12. 11. 2021 č. j. 4 C 66/2019-268⁷⁵.

Na tomto místě si autor dovoluje poznamenat, že co se týče náhrady nákladů řízení vedl se spor, zda řízení o soudním prodeji zástavy je spor, který je penězi ocenitelný nebo penězi neocenitelný, neboť tato skutečnost je podstatná při určení tarifní hodnoty sporu dle AdvT. K této problematice se vyjádřil také ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. 8. 2021 spis. zn. I. ÚS 3403/20, který dospěl k závěru, že spor o soudním prodeji zástavy je spor penězi neocenitelný a tarifní hodnota se bude určovat dle ustanovení § 9 odst. 4 písm. b) AdvT a nikoli dle ust. § 8 odst. 1 AdvT, jako doposud jako nosné argumenty Ústavní soud uvedl zejména, že účelem řízení je, aby zástavní věřitel získal exekuční titul k realizaci zástavního práva, a že není v pravomoci obecného soudu, aby v takovém řízení de facto dovozoval, v jaké konkrétní výši je zástavní věřitel oprávněn domoci se svého práva vůči zástavci..

Autor práce se v tomto názoru ztotožňuje s názorem ústavního soudu, jako další argument, kterým by podpořil tento závěr je, že v případě, že by řízení o soudním prodeji zástavy bylo hodnoceno jako spor, který je penězi ocenitelný, byla by tarifní hodnota takového řízení stejná, jako u řízení, v němž se vymáhá peněžitá pohledávka a kdy takové řízení zpravidla vyžaduje mnohem větší nasazení advokáta, jelikož v takovém řízení například platí zásada materiální pravdy, nikoliv pravdy formální.

11. Komparace se slovenskou právní úpravou

Zástavní právo je ve slovenském prostředí upraveno v ust. § 151a násl. SIObčZ. takto: „Záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojit' sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva (ďalej len „záloh“), ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená. zásadne shodně jako v českém právním prostředí.“ Takto právní úprava je v zásadě stejná jako česká právní úprava.

Autor na tomto místě považuje za vhodné srovnat slovenskou a českou právní úpravu realizace zástavního práva. Při čemž je vhodné na tomto místě poznamenat, že na slovenském území, je dosud účinný zákon č. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník který odpovídá Občanskému zákoníku zákonu č. 40/1964 Sb. účinného na našem území do 31. 12. 2013.

⁷⁵ Jiný soud: usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 12. 11. 2021, č. j. 4 C 66/2019-268 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>

Slovenská právní úprava aprobuje v ust. § 151j SIObčZ. následující způsoby realizace zástavního práva:

- a) *spôsobom určeným v zmluve o zriadení záložného práva,*
- b) *predajom zálohu na dražbe podľa zákona č. 527/200 Z. z. o dobrovoľných dražbách v znení neskorších predpisov, alebo*
- c) *predajom zálohu podľa osobitných zákonov* ⁷⁶

Z výše uvedeného je přijmout závěr, že co se týče uspokojení zástavního věřitele způsobem, kterým se dohodl se zástavním dlužníkem a uspokojení prodejem ve veřejné dražbě jedná se o shodné způsoby uspokojení, které aprobuje i český právní řád.

Co se pak týče uspokojení zástavního věřitele soudním prodejem zástavy je nutné konstatovat, že právní řád slovenské republiky neupravuje zvláštní řízení o soudním prodeji zástavy. Právní řád Slovenské republiky předpokládá pro nařízení exekuce soudním prodejem zástavy exekuční titul, kterým je rozhodnutí v klasickém nalézacím řízení (žalobě), zda tu právo je či není dle ust. § 137 písm. c) CSP: „*Žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu.*“ Jak vyplývá z citovaného ustanovení je žalobce povinen prokázat naléhavý právní zájem, nevyplývá-li tento ze zvláštního předpisu. Dle názoru autora lze mít důvodně za to, že žalobce není povinen prokazovat naléhavý právní zájem, neboť ten je dán ust. § 151j SIObčZ. Na základě takového exekučního titulu je pak možné nařídit exekuci *predajom nehmuteľnosti* (exekuce prodejem nemovitých věcí) dle ust. § 134 násl. EP.

Lze tedy uzavřít, že slovenská právní úprava nezná řízení o soudním prodeji zástavy, tak jak jej pojímá české právo. Lze tedy mít za to, že ve středoevropském právním prostředí je řízení o soudním prodeji zástavy unikátním řízením k uspokojení zástavního věřitele. Autor se domnívá, že klasické nalézací řízení, bez zvláštní úpravy soudního prodeje zástavy, je výhodnější pro zástavního dlužníka v tom smyslu, že je mu dána možnost klasické obrany proti tvrzením, které jsou rozhodné pro vydání exekučního titulu.

⁷⁶ FEKETE, Imrich. In: FIKETE, Imrich, *Občiansky zákonník, 1.Velký komentár*, Bratislava: Eurokódex, 2011, 946 s.

12. Závěr

Cílem práce bylo analyzovat řízení o soudním prodeji zástavy a pojmenovat jeho vybrané problematické aspekty a následně hledat odpovědi na popsané problematické aspekty soudního prodeje zástavy.

Hlavní výzkumnou otázkou bylo, jaké výhody přináší řízení o soudním prodeji zástavy zástavnímu věřiteli a jaké problematické aspekty může přinášet aplikace ustanovení o soudním prodeji zástavy v právní praxi. Na tuto výzkumnou otázku se nyní autor práce pokusí odpovědět. A zda taková právní úprava může obstát v kontextu práva na spravedlivý proces zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny.

Hlavní výhodou řízení o soudním prodeji zástavy autor spatřuje zejména v rychlosti vydání exekučního titulu k následnému výkonu rozhodnutí soudním prodejem zástavy eventuálně exekuce a to vše bez složitého dokazování. Takové pojetí řízení tedy může vést k rychlé realizaci zástavního práva a tím také k pravděpodobnému uspokojení zástavního věřitele z výtěžku zpeněžení zástavy.

Autor nachází několik problematických aspektů řízení. Jako jeden z problematických aspektů autor práce shledává již charakter samotného řízení, tedy jeho povahu, zda se jedná o řízení sporné nebo nesporné. Autor po důkladné analýze zaujímá stanovisko, že řízení vykazuje zásadně znaky řízení sporného. Bylo nutné zaujmout kritický postoj k období, kdy nebyla místní příslušnost řízení o soudním prodeji zástavy speciálně upravena a místní příslušnost pro řízení byla určena tendenčně Nejvyšším soudem, což autor shledává jako potenciálně protiústavní. V kapitole účastenství se autor vypořádal s tím, jaké pojetí mají jednotliví účastníci řízení (zda se u jednotlivých účastníků jedná o pojetí účastenství jako hmotněprávní nebo procesně právní). Kdy autor dochází k závěru, že účastenství zástavního dlužníka je nutné chápat jako materiální (založené čistě na hmotném právu), kdežto účastenství zástavního věřitele je nutné chápat jako účastenství formální (založené procesním způsobem).

Nadále se autor zabýval dokazováním rozhodných skutečností, které musí být osvědčeny nikoli prokázány. To, že v řízení o soudním prodeji zástavy musí být skutečnosti osvědčeny, v podstatě znamená, že se musí jevit alespoň jako pravděpodobné, není zde tedy požadavek na prokázání rozhodných skutečností, při čemž prokázání je nutné rozumět jako to, že jsou rozhodné skutečnosti postaveny na jisto. V práci se také autor zabývá tím, zda skutečnost, že obrana zástavního dlužníka spočívající v možnosti namítat proti tvrzeným rozhodným skutečnostem, je zásadně omezena, nezpůsobuje zásadní nerovnost zbraní

účastníků, jelikož tento stav by byl v přímém rozporu s Ústavním pořádkem České republiky. Při zvážení názoru ústavního soudu a analýzy odborné literatury dává autor za pravdu Ústavnímu soudu, že řízení je proporciální k jím sledovanému účelu.

V práci jsou popisovány účinky rozhodnutí, jímž se nařizuje soudní prodej zástavy, při čemž autor práce dochází k závěru, že toto rozhodnutí je zásadně závazné pouze mezi zástavním s dlužníkem a věřitelem, ale jeho závaznost je nutné vykládat tak, že takové rozhodnutí zavazuje i všechny budoucí zástavní dlužníky a zástavní věřitele.

Autor práce věnuje značný prostor práce také problematice rozhodnutí o nákladech řízení, jelikož usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy (event. zamítnutí návrhu) má povahu rozhodnutí jímž se řízení končí, a mělo by v něm být rozhodnuto o nákladech řízení. I přes to, že právní úprava soudního prodeje zástavy je v českém právním řádu upravena k datu publikace práce přes dvacet jedna let, není dosud judikurní praxe v otázce nákladů řízení sjednocená. Ústavní soud dochází k závěru, že je nutné rozhodnout o nákladech řízení až ve fázi výkonu rozhodnutí (event. exekuci). Přímou protijudikuje Nejvyšší soud tak, že je nutné o nákladech řízení rozhodnout již v řízení o soudním prodeji zástavy, jakožto v řízení nalézacím. Autor k demonstraci roztržitosti a nejednotnosti judikurní praxe obecných soudů cituje několik nákladových výroků. Závěrem autor dochází k tomu, že rozhodnutí o nákladech řízení by skutečně mělo být učiněno až vše fázi výkonu rozhodnutí a to zejména z toho důvodu, že obrana dlužníka je zásadně omezena.

V samotném závěru práce autor věnuje prostě komparaci české právní úpravy se slovenskou právní úpravou, dochází k tomu, že institut zástavního práva (resp. záložního práva) je v české a slovenské republice upraven zásadně shodně. Nicméně je nutné konstatovat, že slovenská právní úprava neobsahuje zvláštní řízení o soudním prodeji zástavy. A tak jsou slovenští zástavní věřitelé nuceni užít klasického nalézacího řízení.

Autor si je vědom toho, že práce popisuje problematické aspekty řízení o soudním prodeji zástavy pouze parciálně a v aplikační praxi se mohou objevovat jiné, v práci nepopsané problematické aspekty řízení.

Práce samotná se pak věnovala řízení o soudním prodeji zástavy, v rámci jejího rozsahu pak nebylo možné, podrobněji analyzovat řízení vykonávací (výkon rozhodnutí soudním prodejem zástavy) resp. exekuci soudním prodejem zástavy. Pro budoucí výzkum lze tedy navrhnout řízení o soudním prodeji zástavy s důrazem na jeho výkon v rámci výkonu rozhodnutí a exekuci s podrobným zaměřením na obranu dlužníka.

Co se pak týče možného střetu právní úpravy soudního prodeje zástavy s právem na spravedlivý proces, zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny, je nutné konstatovat, že dle názoru, není právní úprava v rozporu s právem na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, je však nutné podotknout, že v některých sporných otázkách autor dovozuje protiústavnost. Dle názoru autora tak právní úprava balancuje na hraně a je třeba nadále sledovat vývoj judikatury a aplikační praxe v dané oblasti.

Bibliografie

Monografie a komentáře

- SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Back. 2020, 1156 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Back. 2015, 379 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 1012s.
- VYMAZAL, Lukáš, *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2019, 604 s.
- FEKETE, Imrich, *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*, Bratislava: Eurokódex 2011, 1254s.
- PETER Vojčik a kol., *Občiansky zákonník, stručný komentár* Wolters Kluwer, a. s., Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Bratislava IURA EDITION, spol. s. r. o.

Právní předpisy

- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 85/1996 Sb. o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
- zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky
- zákon č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 292/2013 Sb. O zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

Rozhodnutí

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2326/2012

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4789/2014
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018 sp. zn. 21 Cdo 2523/2017
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003 sp. zn. 21 Cdo 306/2003
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2020 sp. zn. 21 Cdo 504/2020
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2008 sp. zn. 21 Cdo 1145/2007
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4377/2009
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1844/2008
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015, s. zn. 21 Cdo 1127/2015
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10. 2007 sp. zn. 21 Cdo 3161/2006
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2011 sp. zn. 21 Cdo 3973/2009
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4377/2009
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015 sp. zn. 21 Cdo 1127/2015
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 sp. zn. 21 Cdo 1520/2009
- rozsudek velkého senátu ESLP ze dne č. 6. 2. 2001, *Beer proti Rakousku*, č. 30428/96
- rozsudek velkého senátu ESLP ze dne č. 9. 6. 2005, *Baumann proti Rakousku*, č. 76809/01
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II.ÚS 114/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 28/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2017 sp. zn. III. ÚS 68/16.
- usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 8. 12. 2021, č. j. 11 C 171/2021-68 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz/>
- usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 26. 11. 2021, č. j. 14 C 223/2021-56 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>
- usnesení Okresního soudu v Semilech ze dne 18. 1. 2022, č. j. . 6 C 256/2021-24 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>
- usnesení Okresního soudu v Rokycanech ze dne 8. 11. 2021, č. j. 11 C 128/2021-36 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>
- usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 2. 11. 2021, č. j. 12 C 147/2021-77 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>
- usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 12. 11. 2021, č. j. 4 C 66/2019-268 [cit. 12. května 2022] dostupné z databáze: <https://www.beck-online.cz>

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje analýze řízení o soudním prodeji zástavy ve smyslu ust. § 353a ZŘS a jeho vybrané problematické aspekty. Cílem práce je analyzovat samotné řízení a vyhledat jeho problematické aspekty. Přestože má za sebou právní úprava soudního prodeje zástavy za sebou více než jednadvacetiletou aplikační praxi stále vyvolává otázky, o nichž se pře široká odborná veřejnost. Výzkumnou otázkou představuje také pojetí řízení ve vztahu k právu na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a to konkrétně, zda toto řízení nejde proti ústavnímu právu na spravedlivý proces.

Diplomová práce se podrobněji věnuje problematickým aspektům jako je charakter samotného řízení, příslušnosti soudu, pojetí účastenství včetně procesního nástupnictví, pojetí dokazování rozhodných skutečností a rozhodnutí ve věci samé včetně rozhodnutí o nákladech řízení a další.

Práce je vedena v úvahách de lege lata, jelikož autor není schopen ovlivnit legislativní proces. Při výzkumu práce užívá převážně objektivně-teleologický výklad právních norem, ale také výklad systematický a jazykový. Autor pracuje se samotnou zákonnou úpravou, komentářovou literaturou, judikaturou, právními monografiemi, ale také zahraniční právní úpravou a literaturou.

Abstract

The diploma thesis is devoted to the analysis of the proceedings on the judicial sale of collateral in the sense of Section 353a of the Code of Civil Procedure and its selected problematic aspects. The aim of the thesis is to analyze the procedure itself and to find its problematic aspects. Although the legislation on judicial sale of pledge has more than twenty-one years of application practice behind it, it still raises questions which are discussed by the general professional public. The research question is also the concept of the proceedings in relation to the right to a fair trial under Article 36(1) of the Charter and, in particular, whether these proceedings do not go against the constitutional right to a fair trial.

The thesis deals in more detail with problematic aspects such as the nature of the proceedings themselves, the jurisdiction of the court, the concept of participation including procedural succession, the concept of proving decisive facts and the decision on the merits including the decision on the costs of the proceedings, etc.

The work is conducted in *de lege lata* considerations, as the author is not able to influence the legislative process. In his research, the thesis uses mainly an objective-teleological interpretation of legal norms, but also a systematic and linguistic interpretation. The author works with the legal regulation itself, commentary literature, case law, legal monographs, as well as foreign legal regulation and literature.

Klíčová slova

Soudní prodej zástavy, zástavní věřitel, zástavní dlužník, obligační dlužník, zástava, zástavní právo, civilní proces, dokazování rozhodných skutečností, účastenství

Key words

Judicial sale of pledge, pledge creditor, pledge debtor, bond debtor, pledge, lien, civil proceedings, proving decisive facts, participation